

Samfunn for alle

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

1
2019

De problematiske tjenestene

Side 6

Foreldrene tapte i Tian-saken

Side 17

Til Tanzania for å endre holdninger

Side 30

«Kjære Erna!»

Side 38

Skje min vilje

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Som vi skrev i siste utgave av SFA i 2018 skjer det endelig noen endringer i vergemålsloven. Det er fortsatt langt igjen for at loven skal være i overensstemmelse med Konvensjonene om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjons- evne (CRPD). Men det er en start som i alle fall viser at myndighetene ser at loven og praktiseringen av den ikke har fungert som den burde.

Den kanskje viktigste endringen, men muligens også den vanskeligste å få gjennomført er endringen som sier at det er den enkeltes vilje som skal være avgjørende for om de skal ha verge, hvem de skal ha som verge og hva mandatet til vergen skal inneholde.

I følge CRPD er det den enkelte persons ønsker og vilje som skal være avgjørende. At dette nå skal bli bestemmende er derfor riktig og viktig. Men hvordan skal man komme frem til hva den enkeltes vilje er? For hva er den enkeltes vilje, hvem skal få frem den og hvordan skal man gjøre dette? Siden Fylkesmennene tok over ansvaret for vergemål har knapt noen av dem møtt de personene som de oppnevner verger for. Dette grunnet alt for liten kapasitet. Hvordan skal de nå klare å få så god kjennskap til alle at de får frem personens vilje. Dette krever nemlig mye

mer enn en halvtimes samtale med en fremmed person fra fylkesmannens kontor.

Grovt kan vi skille mellom de opplagte sakene og de utfordrende sakene. De opplagte sakene er hvor personer med god språkforståelse klart, tydelig og gjentatt uttrykker sitt ønske. De utfordrende sakene er de hvor en ikke får klare og tydelige svar. Svaret avhenger av hvem som spør, hvordan man spør, når man spør og så videre. Noen har et ikke verbalt språk, som må tolkes. Hvordan personens livs betingelser er, vil påvirke svarene. Mennesket er tilpasningsdyktig og mange med utviklingshemning er svært avmektige. Spesielt gjelder dette de som lever under strenge og inngripende tvangstiltak. Svarene som gis kan være tilpasset det en forventer at spørsmålsstilleren ønsker å høre.

For å kunne få frem en persons vilje må man endre systemet helt. Det trengs et system for beslutningsstøtte. Myndighetene har ikke så langt gitt uttrykk for at de ønsker å se på en slik mulighet, men NFU vil fortsette sitt arbeid. For å sikre at man får til en løsning som gir mennesker med utviklingshemning en reell mulighet til å få sin vilje virkeliggjort.

Samfunn for alle

**Medlemsblad for
Norsk Forbund for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser per år
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Frilansjournalist Bitten Munthe-Kaas
sfa@nfunorge.org
Telefon: 928 36 809

Korrektur:
Evy Utne Knutsen

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUorge

Annonseakvisitør:
Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Stig Odenrud

Design og layout: Marte Louise Lilleby / Aase Bie
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 2, 2019 kommer uke 16
Frist for saker: 27. februar
Annonsefrist: 6. mars

INNHOOLD

4 Løse løfter i regjeringsplattformen

6 Om «Hanne-saken» i Stavanger

7 Retten til å velge tjenester

10 Fantasiløst like tjenester

13 Grunnlaget for gode tjenester

15 Om vernepleierutdanningen

17 Foreldrene tapte i Tian-saken

20 Kommunalt råd i Sande la ned sine verv

21 Kvinne med ALS ble fratatt BPA!

23 Dialogmøte - for de som har lyst ...

24 Årets sommerleir

26 CRPD - en ny diagnose?

27 Trine Skei Grande på SAFO-konferansen

32 På Senior-kurs i Eidskog

40 Litt av hvert

44 Butikk

Ny regjering

Jens Petter Gitlesen
Forbundsleder

Den 18. januar ble den nye regjeringsplattformen presentert. En regjeringserklæring har neppe noen gang tidligere inneholdt flere punkter med relevans for mennesker med utviklingshemning. Regjeringen vil øke antall tiltaksplasser for mennesker med utviklingshemning, styrke rettighetene til brukerstyrt personlig assistanse, fjerne 67-årsgrensen på retten til brukerstyrt personlig assistanse, styrke det boligsosiale tilbudet og mye, mye mer.

Regjeringsplattformen gir et håp om positive tiltak, men er langt fra noen garanti. Tidligere regjeringsplattformer har inneholdt mer enn tidligere regjeringer har makter å gi. Plattformen er mye mer omfattende enn noen tidligere regjeringsplattform har vært. For å unngå altfor mange flauene unnlattelsessynder har regjeringsplattformene fått sitt eget språk. De fleste løftene er formulert slik at regjeringen ikke trenger å innfri dem. Typiske formuleringer er at «regjeringen vil vurdere å fremme» ett eller annet. Fremmes ikke saken, så kan en alltid vise til en eller annen tynn vurdering. «Regjeringen vil styrke» mangt og meget. Slike utsagn kan bidra til store endringer, men det trenger ikke å bety noe som helst og kan innfris av seg selv. Selv om ikke noe gjøres, så vil f.eks. prisstigningen føre til at budsjettposten øker og regjeringen kan vise til at feltet er bevilget mer penger.

PENGESEKKEN ER BEGRENSET

Økonomisk er det begrenset hvor mye utgiftene til gode tiltak kan økes. Ser en på budsjettavtalene som Kristelig Folkeparti og Venstre har hatt med regjeringen i denne og forrige stortingsperiode, så har de to partiene fått omdisponert fra null til seks milliarder kroner per budsjett. De økonomiske mulighetene blir ikke større selv om KrF er i regjeringen. Skal en f.eks. sørge for at bostøtten kommer på det nivået den var i 2011, så vil bare det ha en kostnad på rundt to milliarder. Når regjeringen i tillegg lover skatteletter og nye skattefradrag, så er det slett ikke sikkert at det blir friske midler å fordele i budsjettprosessen. Det å kutte for å omprioritere, er sjelden smertefritt. Når både Venstre og KrF sliter med oppslutning under sperregrensen, så vil det trolig være minst to partier som vil være mot upopulære kutt.

Den 19. desember presenterte regjeringen sin strategi på funksjonshemmedefeltet for de kommende ti årene. Når verken denne eller de store påbegynte oppgavene på vergemålsfeltet, er nevnt i plattformen, så tyder det på at regjeringsforhandlingene har vært harde, tidspresset har vært stort og enighet er skapt ved å la samtlige fire partier få gjennomslag i rikelig monn. Prisen for en slik strategi, kan bli lav måloppnåelse.

SMÅ DEPARTEMENT HAR LITEN INNFLYTELSE

Likestillingsarbeidet er flyttet til Kulturdepartementet og ligger under kulturminister Trine Skei Grande. Hvis flyttingen var et ønske fra Trine Skei Grande, så er det positivt. Ett problem med å ligge under Barne- og likestillingsdepartementet, er at departementet er lite, har få virkemidler og liten gjennomslagskraft. Kulturdepartementet er et mindre departement uten flere virkemidler eller større gjennomslagskraft.

Både Olaug Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad har i mange år jobbet godt med viktige saker for NFU i Stortinget. Venstre og Trine Skei Grande har i mindre grad markert seg på våre saksområder. Unntaket er nåværende statssekretær Sveinung Rotevatn som jobbet iherdig for å øke antallet tiltaksplasser da han var stortingsrepresentant. Venstre og Trine Skei Grande har alltid vært opptatt av skole. Nå arbeider Kunnskapsdepartementet med å utarbeide en stortingsmelding om elever som har behov for ekstra støtte og tilrettelegging. Likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse har aldri hatt et godt fundament i skolesystemet. Det vil være både legitimt og fornuftig om likestillingsminister Trine Skei Grande involverer seg i det arbeidet. Kunnskapsdepartementet har utvilsomt mye å hente.

Nå får Trine Skei Grande god anledning til å prioritere politikken overfor mennesker med utviklingshemning. Det er hun som får ansvaret for utarbeidelsen av stortingsmeldingen som skal bygge på Rettighetsutvalgets innstilling.

Mye tyder på at Trine Skei Grande både skal komme i siget og gjøre en god jobb på våre felt. NFU skal minne likestillingsministeren på alle de vakre målsetningene som står i regjeringens plattform og som Venstreleder Trine Skei Grande har signert.

trygghet, trivsel og glede

FANTASTISKE Solgården i Spania

Din sommerferie i 2019

LEDSAGERFOND

Reisende til Solgården kan søke om midler fra fondet. Fondets formål er å bidra med økonomisk støtte til funksjonshemmede som må ha med seg ledsager på reisen. For søknadskriterier se solgarden.no.

En annerledes og morsom ferie!

Solgården er et tradisjonsrikt feriested på Costa Blanca, mellom Alicante og Benidorm. Deilige dager med sol, bad og mye moro. Møt nye venner i flotte omgivelser!

Dette er inkludert i reisen til Solgården:

- Trygg og tilrettelagt ferieopplevelse med eget fly og helsepersonell som reiseledere
- Unik bagasjeservice. Direkte fra avreiseflyplass til ditt rom
- Helpensjon. Delikate buffeter
- 24 timers vakt med norsk helsepersonell
- Flotte tilbud om aktiviteter og utflukter
- Tilrettelagt for rullestolbrukere

Turer for utviklingshemmede 2019

Turnr	Dato	Varighet	Avreisested
587	28.05.19 - 04.06.19	1 uke	Oslo (Venteliste)
588	04.06.19 - 11.06.19	1 uke	Oslo
589	11.06.19 - 25.06.19	2 uker	Oslo
593	06.08.19 - 13.08.19	1 uke	Oslo
594	13.08.19 - 20.08.19	1 uke	Bergen*
598	01.10.19 - 08.10.19	1 uke	Kristiansand* (Venteliste)
599	08.10.19 - 15.10.19	1 uke	Oslo

* Det gis rutesflytilbud fra Oslo

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no

Tlf 24 14 66 60 (man - fre kl. 08.30 - 21.00)

Følg oss på

SOLGÅRDEN

trygghet, trivsel og glede

HANNE HJORTELAND har langt bedre dager nå enn da kommunen tok hånd om henne.

DE PROBLEMATISKE TJENESTENE

Når tjenestene spiller fallitt

TEKST: Jens Petter Gitlesen, **FOTO:** Mathias Oppedal / NRK

NRK brakte saken om Hanne, en ung kvinne med autisme som Stavanger kommune ikke maktet å gi et godt nok tilbud. Hannes historie var opprørende og alvorlig, men det finnes mange alvorlige historier og det er ingen statshemmelighet at tjenestene til mennesker med utviklingshemning kan være både uforsvarlige og skadelige.

I dette århundret har det vært seks rapporter fra nasjonale tilsyn på feltet. Alle påviser lovbrudd i mellom 70 til 90 prosent av tilsynene. Lovbruddene dekker et mangfold som ulovlig bruk av tvang og makt, uforsvarlig legemiddelbehandling, for lite tjenester og for lite individuelle tjenester. Andre lovbrudd er knyttet til manglende orden i papirer, manualer og journaler. Alvoret i situasjonen illustreres i tittelen til rapporten fra nasjonalt tilsyn med tjenestene til mennesker med utviklingshemning i 2016: «Det gjelder livet».

STYRINGSSYSTEMET HAR SPILT FALLITT

Til tross for alvorlige tilsynsresultater, er det lite som tyder på at situasjonen er bedret de siste 15 årene. Professor Anna Kittelsaa synes å mene at troen på økonomisk effektivitet, rigid tjeneste-

organisering og lite individfokus, er vesentlige forklaringer på den bedrøvelige situasjonen. Kvitelsaa har lang erfaring fra feltet og er verd å lytte til. Selv stiller jeg også spørsmål med kommunenes økonomiske situasjon, økonomistyringssystemene og regelverket rundt tjenestene. Kommunene har to store utgiftsposter; skole samt helse- og omsorg. Helse- og omsorgstjenester er den desidert største utgiftsposten med omtrent 30 prosent av kommunens kostnader. Skal kommunen kutte i kostnader, så er det krevende å kutte i skolebudsjettet. Skolen er nemlig svært regulert med hensyn til lærertetthet, timer og andre kostnadsdrivere. Helse- og omsorgstjenesten er imidlertid svært skjønsmessig regulert, - en skal få de tjenestene en har behov for. I tillegg er det lite kontroll og ingen sanksjonsmuligheter. Når de kommunale budsjettene først er vedtatt og for små, så vil konsekvensene vise seg i manglende eller mangelfulle tjenester.

Dosent Jon Arne Løkke hevder at manglende kvalitet i tjenestene ikke er knyttet verken til vernepleierne eller vernepleierutdanningen, selv om han påpeker at vernepleiere bør bli flinkere til å varsle om uakseptable forhold.

KOMMUNENE BETRAKTES SOM DEN SVAKE PART

Lovverket på feltet kan være en redskap for å få bedre tjenester, men juristen Martine Guntveit påpeker at det kommunale selvstyret står sterkt og det er krevende å overstyre kommunen.

Psykologspesialist Leif Hugo Stubrud hevder at det er noen få og kjente forhold som skaper gode tjenester. Når tjenestene alt for ofte er kritikkverdige, så bør statlige myndigheter snarest mulig sørge for et bedre styringssystem. Om det består av økte overføringer til kommunene, bedre kontroll, informasjonstiltak eller sanksjonsmuligheter, er kanskje ikke det viktigste. Det viktigste er at problematikken tas seriøst av statlige myndigheter og at tiltak iverksettes. Det er 28 år siden omsorgstjenestene ble innført. Tiden er overmoden for å få systemet til fungere. Anledningen har vi nå. Regjeringen skal utarbeide en stortingsmelding basert på Rettighetsutvalgets innstilling: "På lik linje". Målsetningen i den stortingsmeldingen bør være å fremme tiltak som medfører at også mennesker med utviklingshemning får sin rett til trygge, aktive og meningsfulle liv i samfunnet.

Retten til å velge tjenester fra private leverandører

- Det kommunale selvstyret står sterkt, men det finnes situasjoner hvor en kan argumentere for at man har rett til et tjenestetilbud levert av private firma, sier juristen Martine Guntveit som har behandlet flere slike saker i NFU.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

NFU får flere henvendelser hvor en enten ønsker tjenester levert av private firma eller hvor en ikke ønsker å skifte fra private til kommunale tjenester. Martine Guntveit er jurist og har vært involvert i flere slike saker i NFU.

- Det kommunale selvstyret står sterk og det kan være krevende å få rett til en privat tjenesteleverandør, men det er muligheter i lovverket. Kanskje muligheten er større for barn enn for voksne, sier juristen.

- Hvilke regler og lovverk er det som er spesielt aktuelle?

- Helse- og omsorgstjenestelovens § 3-1 gjør det klart at kommunen plikter å gi tjenester enten selv eller ved at kommunen inngår avtale med andre offentlige eller private tjenesteytere. Det er kommunen som bestemmer om de vil inngå avtaler med private og eventuelt hvilke private de vil inngå avtaler med. →

MARTINE GUNTVEIT

er jurist i NFU.

(Foto: Bitten Munthe-Kaas)

Illustrasjonsfoto:
unsplash.com

- I følge pasient- og brukerrettighetslovens § 3-1, så har tjenestemottaker rett til å medvirke både med utformingen av tjenestene og gjennomføringen. Kommunen skal legge stor vekt på hva tjenestemottaker mener. Hvis tjenestemottaker mangler samtykkekompetanse, så er det de nærmeste pårørende som har rett til å medvirke sammen med tjenestemottaker. Det må altså en god grunn til ikke å legge tjenestemottakers meninger til grunn.

- *Hva er en god grunn?*

- Det kan være så mangt, f.eks. at det blir dyrere for kommunen å benytte private til å yte tjenestene.

- Men det er andre bestemmelser som også kan benyttes. Helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1 pålegger kommunen å gi forsvarlige tjenester. Kan en vise til at tjenestene ikke er forsvarlige, så kan det være et argument for å opprettholde eller å få tjenester fra andre. Men selv om tjenestene ikke var forsvarlige, så kan kommunen si at de har endret på tjenestene slik at de nå er forsvarlige.

JURISTMAT

- *Hvem vil da vinne frem?*

- I slike situasjoner, vil Fylkesmannen eller eventuelt domstolen måtte vurdere og veie argumentene til tjenestemottaker og kommunen opp mot hverandre. Situasjonen blir lett til det som kalles for «juristmat», dvs. en omfattende argumentasjon og motargumentasjon fra begge parter.

“

– Det kan være enklere å få private leverandører når det gjelder barn.

- Vi har hatt saker der vi i det minste midlertidig har greid å stoppe overføring fra private tjenesteleverandører til kommunen, så det er mulig.

- Du sier at det kan være enklere å få private leverandører når det gjelder barn, hvordan kan det ha seg?

- Kort og godt på grunn av barnekonvensjonen og Grunnlovens § 104 som sier at barnets beste skal legges til grunn i alle handlinger som angår barn. Grunnloven har høyere rang enn helse- og omsorgstjenesteloven, så hvis en kan vise at det er til barnets beste å motta tjenestene fra den private leverandøren, så har en et sterkt kort på hånden.

BARNETS BESTE

- Barnets beste betyr at en skal legge vekt på hvilken løsning som totalt sett vil være den beste løsningen for barnet. Hva barnet sier eller uttrykker er viktig i denne vurderingen. Selv om barnet ikke har talespråk så kan det f.eks. vise ved hjelp av protester eller skrik at de ikke er fornøyd med tilbudet fra kommunen.

- I hvilken grad benyttes prinsippet om barnets beste, og i hvilken grad er prinsippet mer som tomme utsagn?

- Hensynet til barnets best benyttes altfor lite i vedtak om tjenestetilbud til barn, men det er en saksbehandlingsfeil hvis hensynet til barnets beste ikke blir vurdert i vedtaket. Hvis hensynet til

barnets beste ikke er vurdert, og det er grunn til å tro at det har påvirket vedtaket, kan det medføre at vedtaket er ugyldig.

- Er det ikke spesielle regler som gjelder når det kan være aktuelt å benytte tvang eller makt?

- Bruk av tvang og makt er regulert av flere konvensjoner, blant annet FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsett funksjonsevne, artikkel 14 og 15 samt den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 5. Tvangsbruk er også regulert i kapittel 9 i helse- og omsorgstjenesteloven. Dersom en har vektige argumenter for at tvangsbruken vil øke, f.eks. ved å overføre ansvaret for tjenestene fra et privat tilbud til et kommunalt tilbud, så kan det være avgjørende. Men en kan selvsagt risikere at kommunen imøtegår argumentene og hevder at det ikke vil være behov for mer bruk av tvang og makt.

KONKLUSJON

For oss uten juridisk utdanning, kan vi altså konkludere med at kommunen står sterkt når det gjelder å bestemme hvem som skal yte tjenestene, men det finnes regler og situasjoner som gjør at en kan argumentere for at man har rett på bestemte private tjenestetilbud, selv om kommunen skulle motsette seg slikt. Før en går den juridiske veien, bør en imidlertid alltid forsøke å komme i dialog med kommunen."

«Endelig er dagen her, og jeg er pyntet og klar for konfirmasjon. Pappa er stolt!»

I Uloba er det du eller en nærstående som bestemmer **hvem** som skal assistere deg, **hva** assistenten skal gjøre, **hvor** og **når** assistansen skal finne sted.

Ulobas BPA er skapt av oss som har behov for assistanse og er vår måte å organisere hverdagen vår på. Vil du vite mer om BPA ta kontakt med oss på telefon: 32 20 59 10 så hjelper vi deg videre!

For mer informasjon se våre nettsider:
www.uloba.no

ULOBA
INDEPENDENT LIVING | NORGE

DE PROBLEMATISKE TJENESTENE

Tjenestene til personer med utviklingshemning er fantasiløst like

Tjenestene til mennesker med utviklingshemning er standardiserte, bærer preg av institusjonstenkning, bidrar til segregering og viser at det er små forventninger til personer med utviklingshemning, ifølge professor Anna Kittelsaa.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

ANNA KITTELSAA er professor ved Institutt for vernepleie, UiT (Foto: Geir Otto Johansen)

Tjenestene til mennesker med utviklingshemning er alt for ofte alt for dårlige, noe som er veldokumentert gjennom tilsyn på feltet og gjennom sporadiske medieoppslag. Få har bedre kjennskap til feltet enn professor Anna Kittelsaa som gjennom et langt liv har jobbet på nær sagt alle deler av feltet. Som ung sosionomstudent på slutten av 1960-tallet, jobbet Anna Kittelsaa på sentralinstitusjonen Nærlandsheimen. Siden den gang har hun holdt seg til sektoren, i et mangfold av roller. Anna Kittelsaa har jobbet direkte med personer med utviklingshemning, hun har jobbet i kommuneledelsen med ansvaret for tjenester til innbyggere med utviklingshemning før hun begynte på NTNU Samfunnsforskning, og som professor II på Universitetet i Tromsø, avdeling Harstad. Det er nærliggende å høre med Anna Kittelsaa om hva som gjøres og hva som bør gjøres for å sikre mennesker med utviklingshemning gode liv.

«LEDIG Plass»

– Jeg kan nevne at Tor-Inge Romøren i år 2000 viste til at tjenestene til personer med utviklingshemning er fantasiløst like fra sted til sted. Det er jo bare å reise gjennom kommune-Norge så ser vi det. Dette bekreftes også av Tøssebros undersøkelser av levekår for personer med utviklingshemning hvor det framgår at rundt 80 prosent bor i ulike former for bofelleskap. De nyeste levekårsundersøkelsene viser dessuten at bofelleskapene stadig øker i størrelse slik at en bor og mottar tjenester i en større gruppe av såkalte medbeboere. Disse medbeboerne er stort sett personer en ikke selv har valgt, og ikke nødvendigvis har et nært eller personlig forhold til. I tillegg kommer at en selv (eller pårørende) ikke har valgt hvor en

Illustrasjonsfoto:
iStockfoto

skal bo, men blir tildelt bolig hvor det måtte finnes en «ledig plass». Det betyr at en ikke har noen innflytelse på hvor en skal bo eller hvem en skal bo sammen med. De aller fleste bofellesskapene bygges dessuten med fellesareal hvor en kan samle beboere til felles måltider eller aktiviteter, eller hvor de kan oppholde seg og slik være «passet på».

«LÆRT HJELPELØSHET»

- Det som i sin tid kjennetegnet institusjonsomsorgen var at en mottok alle typer tjenester på samme sted. For å bryte med institusjonsomsorgen ble det nedfelt i dokumentene fra avvikling av institusjonene at det skulle være skille mellom bolig og tjenester. Dette er et prinsipp som ser ut til å være fullstendig forlatt. Dette gjelder ikke minst kombinasjonen av bolig og tjenester hvor ansatte som yter tjenester, er knyttet til boligen og ikke til beboeres enkeltvedtak. I enkelte kommuner er dessuten vedtakene såkalt tjenestebeskrivende; det vil si at de ikke egentlig beskriver konkret hva slags bistand den enkelte skal motta, men bare sier noe om type tjenester. I praksis kan dette føre til at personer som trenger lite hjelp, kan få for mye og dermed komme inn i en tilstand av «lært hjelpeløshet» mens andre kan få for lite. Det siste gjelder blant annet personer som er relativt selvstendige når de bor sammen med andre som trenger omfattende tjenester og som derfor «prioriterer seg selv».

IKKE BILLIGERE MED STOR

- Den britiske professoren Jim Mansell studerte over mange år tjenester til personer med utviklingshemning. Han vurderte blant annet tjenestekvalitet i gruppeboliger av ulik størrelse. Hans konklusjon var at store boliger ikke var billigere enn små, men at det var lettere å gjøre dem billigere. Med dette mente han at det var lettere å senke kravene til kvalitet i større omgivelser hvor det ikke var så lett å holde oversikt og hvor det var enkelt å samle beboere i grupper i stedet for å yte individuelle tjenester. I norske bofellesskap kan en for eksempel yte mange tjenester

i fellesskap ved å legge aktivitet til fellesarealet i bofellesskapet i stedet for å yte tjenester i de individuelle leilighetene. En kan også spare ved å kutte ned på individuelle tjenester i fritid og legge til rette for gruppeaktivitet både i bofellesskapet og utenfor. Det betyr i praksis at alle må delta i de samme aktivitetene og i liten grad kan følge opp egne interesser.

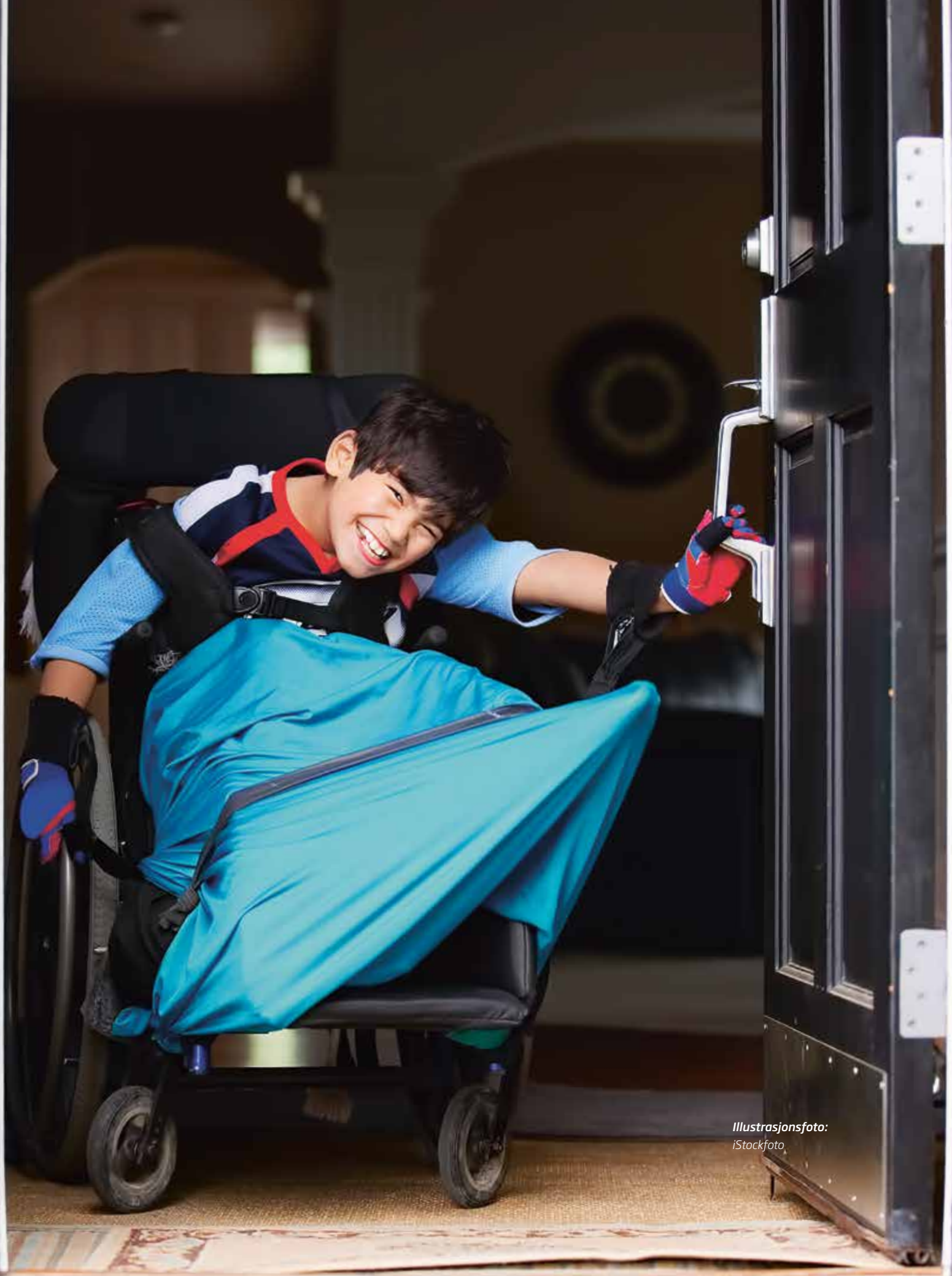
SMÅ FORVENTNINGER

- Utviklingen viser også at mange mangler sysselsetting eller meningsfylt aktivitet i hverdagen. Her kan jeg vise til studiene til Olsen og til Reinertsen. Levekårsundersøkelser viser at 53 % er utenfor arbeid og aktivitet og at rundt 80 % får uførepensjon når de fyller 18 år. Når vi føyer til at de fleste går i spesielt tilrettelagte skolegrupper i videregående skole og at de fleste mangler dokumentasjon på hva slags utdanning de har fullført, blir det tydelig at det er små forventninger til at personer med utviklingshemning er tiltenkt en plass i produktivt arbeid.

- *Er situasjonen helsvart eller ser vi lyspunkter?*

- Spørsmålet er om utviklingen bare går i negativ retning. I en kommune, Namsos, flytter beboere ut av det store bofellesskapet midt i byen og til mindre enheter. Dessuten viser Nordlandsforskning i en studie for et par år siden at de som er unge med utviklingshemning i dag, ikke vil bo i bofellesskap, men leve et liv på linje med andre unge. Dette er interessante innspill som bør følges nøye.

- Jeg skulle ønske at noen kommuner tok initiativ til å støtte personer med utviklingshemning som ønsker å bo på andre måter, at det for eksempel kunne vært bevilget midler til forsøk på alternative bo- og praksisformer. Samtidig er det behov for alvorlige løft i videregående skole slik at de med utviklingshemning som er i stand til å lære mer enn de får anledning til i dag, blir sett på som ordinære elever som faktisk skal ha en framtid som yrkesaktive i en eller annen form. Og når jeg først ønsker, kan jeg vise til Island hvor personer med utviklingshemning også får anledning til å delta i høyere utdanning, sier den alltid engasjerte Anna Kittelsaa.

Illustrasjonsfoto:
iStockfoto

Hvordan etablere gode tjenester?

Tvangstiltak
må ikke
benyttes som
straff

Tilsyn med tjenestene til mennesker med utviklingshemning avdekker svakheter i stort monn. Antallet personer med tvangsvedtak vokser fra år til år. Til tross for dyster statistikk, mener psykologspesialist Leif Hugo Stubrud at det ikke er spesielt krevende å peke på de sentrale faktorene for gode tjenester, men mer krevende å etablere og opprettholde gode tjenester.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

Leif Hugo Stubrud jobber i habiliteringstjenesten i Østfold. Erfaringen med mennesker med utviklingshemning går tilbake til tidlig på 1990-tallet. Han var sentral i utarbeidelsen og oppfølgingen av de første tvangslowverkene overfor mennesker med utviklingshemning og jobber fortsatt både akademisk og klinisk med problematikk knyttet til mennesker med utviklingshemning. Det er naturlig å spørre Leif Hugo Stubrud om hvordan en etablerer gode tjenester for mennesker med utviklingshemning og hvordan en kan unngå eller minimalisere bruken av tvang.

SUKSESSFAKTORER

- Det er noen få suksessfaktorer som går igjen. Ingen av suksessfaktorene er spesielt krevende å etablere og opprettholde. For det første må tjenestemottaker være godt kjent med og trygg på tjenesteyterne, noe som tilsier små og stabile personalgrupper og tjenesteytere som trives i jobben slik at de blir værende. For det andre må aktivitetene være individtilpasset og i samsvar med tjenestemottakers ønsker og vilje. En bør unngå kollektive tjenester og heller ikke tvinge alle inn i de samme rutinene. For det tredje kreves en god samhandling og kommunikasjon mellom tjenesteytere og tjenestemottaker. En må prøve å forstå den utfordrende væremåten. Ofte er den utfordrende

væremåten uttrykk for vansker med å regulere følelser. En kan vel kanskje si at når en lykkes med å skape trygghet og trivsel, så har en lykkes med å legge grunnlaget for gode tjenester.

TVANG

- Når tid er det nødvendig å benytte tvang?

- En må gripe inn med tvang dersom det oppstår farlige situasjoner. Hvis en person er i ferd med å gå ut på en trafikkert vei, så må en stoppe personen slik vedkommende ikke blir påkjørt. Det kan også være nødvendig å benytte tvang for å forhindre alvorlig selvskadning eller angrep på andre. I tillegg er det noen få som har en slik oppførsel at selve oppførselen er til hinder for dem, de maktet f.eks. ikke å gjøre annet enn noen ensformige gjentakende bevegelser. I slike situasjoner kan en måtte bryte inn på en skånsom måte slik at personen kan delta i mer varierte aktiviteter som den finner interessant. Tvangstiltak må ikke benyttes som straff.

- Hva kan en gjøre for å unngå eller å minimalisere tvangsbruken?

- Vanligvis bør en fokusere på levekårene til personen, tjenestene som personen får, at tjenestemottaker er trygg og trives. Når folk mistrives eller ikke har det bra på andre måter, så blir ofte oppførselen deretter. →

LEIF HUGO STUBRUD
er psykologspesialist ved
habiliteringstjenesten,
Sykehuset Østfold (Foto:
Malin Sveinsdotter Lystad)

- Ser du noen fellesnevner mellom bofellesskap hvor det er store utfordringer?

- Ofte er det snakk om utydelig eller manglende ledelse og ukritisk bruk av tvang. Slike situasjoner gir også utslag på ansatte i form av sykemeldinger og høy gjennomtrekk av ansatte. Knappe budsjetter kan gjøre det vanskelig å etablere gode levekår og gode tjenester. Stramme budsjetter forplanter seg raskt fra kommunestyret og nedover i systemet.

STORE FORSKJELLER

Omfanget av tvang og makt synes å være svært ulikt fordelt mellom fylkene. I Østfold er det rundt 2 prosent av voksne med utviklingshemning som har tvangsvedtak, i Hedmark er det rundt 13 prosent. Mellom disse to fylkene ligger de andre fylkene, utenom Finnmark hvor rundt 1 prosent har tvangsvedtak. Hva kommer disse store forskjellene av og hva skyldes det lave antallet tvangsvedtak i Østfold?

- Variasjonen kan nok ha noe med geografisk variasjon i erfaringer og forståelse både i kommunene, habiliteringstjenesten og mellom fylkesmannsembetene. Variasjonene synes å være relativt stabile over tid, noe som tilsier at de er knyttet til tradisjoner. Andre forklaringer kan være forskjeller knyttet til hvordan en skal forstå og forhindre problematisk oppførsel, hvordan lovverket skal forstås og forskjeller i registreringspraksis. Vi vet lite om årsakene til de store geografiske variasjonene. Bruk av tvang er et alvorlig inngrep. Årsakene til den store variasjonen i tvangstallene burde vært forsket på. I Østfold har vi i lang tid lagt mye vekt på problemforståelse og vi har prioritert andre måter å gripe inn på enn med tvangstiltak.

DAGENS SITUASJON

- Du har fulgt nøye med på tvangsbruken overfor mennesker med utviklingshemning siden tidlig på 1990-tallet og har vært med på utformingen av tvangslovverket. Er du fornøyd med situasjonen og dagens lovverk?

- Jeg var tilhenger av tvangsreguleringene, nå er jeg mer usikker. Antallet personer med tvangstiltak vokser år for år og slik har det vært lenge. Det synes f.eks. å bli stadig vanligere med tvangstiltak overfor mennesker med lett utviklingshemning, en gruppe som det var svært lite fokus på da lovverket ble utarbeidet. Tvangsreguleringene synes også å bli brukt i situasjoner som de ikke ble utformet med tanke på, f.eks. det å forhindre kriminell virksomhet. Tvang er et alvorlig inngrep i folks selvstendighet. Det er svært viktig å begrense tvangsbruken, avslutter psykologspesialisten fra habiliteringstjenesten ved Sykehuset Østfold. ■

Illustrasjonsfoto:
unsplash.com

Vernepleiere og vernepleierutdanningen

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, må få en sterkere plass i vernepleierutdanningen, sier dosent Jon Arne Løkke.

I kjølvannet at et utall tilsynsrapporter og medieoppslag om feil og mangler med tjenestene til mennesker med utviklingshemning, er det naturlig å stille spørsmål med om vernepleierutdanningen er god nok og hvordan den kan gjøres bedre.

I sin stilling som dosent ved vernepleierutdanningen i Østfold, dosent II ved vernepleierutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet og lærebokforfatter og rundt 30-års erfaring fra vernepleierutdanningen, er det få som har preget dagens vernepleiere mer enn Jon Arne Løkke. Fra presseoppslag og nasjonale tilsyn har vi hørt av eksempler på at tjenestene til mennesker med utviklingshemning kan være av svært dårlig kvalitet. Det er naturlig å spørre Jon Arne Løkke om det er vernepleierutdanningens skyld at tilstanden er som den er?

- Nei, en makter å etablere dårlige tjenester uten å involvere vernepleiere, men selvsagt kan også vernepleierutdanningen bli bedre.

- Hvilke forbedringsområder eller kommende utviklingstrekk ser du for deg?

- FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, vil utvilsomt få en sterkere plass i utdanningen. Vernepleiere bør være kjent med konvensjonen, det etiske grunnlaget som konvensjonen bygger på og konvensjonens betydning for tjenestene som utøves og møtet mellom tjenesteyter og tjenestemottaker.

KUNNSKAPSBASERT PRAKSIS

- Videre vil kunnskapsbasert praksis vektlegges mer. Med det mener vi at vernepleiere skal finne frem til tiltak som har vist seg å fungere i praksis, finne frem til viktige egenskaper med terapeuten og forstå hvordan diagnoser og tilstander må tas hensyn til. Kort og godt skal vernepleieren være i stand til å yte den bistanden og tilretteleggingen som tjenestemottakeren har behov for.

- Vernepleiere bør bli flinkere til å si ifra om forhold som er kritikkverdige eller på andre måter slik som de ikke bør være. Kanskje vi kan kalle det for «varslingskompetanse». Miljøterapi bør få en større plass i studiet.

- Hva mener du med miljøterapi?

- Når folk trenger hjelp og ikke kan få hjelp på et kontor, så må hjelpen komme der hvor personen er. Miljøterapi er som ordinært miljøarbeid, men mer individrettet ofte mer planlagt og med avgrensing i tid. Fokus er på endring mer enn stimulering og utvikling.

BEHANDLINGSPERSPEKTIVET

- Du virker veldig opptatt av behandling. De fleste som jeg kjenner med utviklingshemning, er verken syke eller behandlingstrengende, men de kan trenge bistand for å orientere seg, for å holde styr på pengene sine, komme seg til de aktivitetene som de ønsker å delta på og slike praktiske og dagligdagse ting. Er det så viktig med behandling? Utviklingshemning er vel en tilstand som ikke lar seg behandle?

- Ja, jeg har vært opptatt av behandling, eller mer generelt læring, og situasjoner som er utfordrende for den utviklingshemmede sjøl og familien, og der hverken universell utforming eller samtaler er løsningene. Jeg har ment, og mener fortsatt, at vernepleier på sitt beste kan fungere som praktiske problemløser og hjelpe eksempelvis familier der et familiemedlem selvskader eller går løs på foreldre og søsken. I det siste har jeg også vært opptatt av at folk med utviklingshemning også kan få hjelp til ønsket selvregulering og selvendring - eksempelvis i form av å holde styr på økonomien eller inntaket av alkohol. Jeg ser gjerne at denne behandlingen er kortvarig og effektiv - kjapt inn og kjapt ut så folk ikke får et liv preget av sykeliggjøring og terapi. Det her gjelder også om mottakeren av tjenesten ikke har en utviklingshemning, sier dosent Jon Arne Løkke.

TEKST:

Jens Petter Gitlesen

DOSENT JON ARNE LØKKE (Foto: Privat)

EN KORT PUST i bakken utenfor rettssal 3.

Kjemper
for Tians
rettigheter

Steile fronter i lagmannsretten

I april 2016 avslo Kvæfjord kommune i Troms en søknad fra Morten Sørgård og Mona Thrane Sørgård om lovfestet brukerstyrt personlig assistanse til deres sønn Tian som i dag er 19 år gammel. Kommunen avslo søknaden med et virvar av diverse begrunnelser. Den egentlige årsaken til avslaget, var utvilsomt at det kan koste mye penger å gi individuelle tjenester til mennesker med et stort bistandsbehov.

TEKST OG FOTO: Bitten Munthe-Kaas

Foreldrene bodde selv sammen med sønnen med barneautisme og alvorlig utviklingshemning til han fylte 18 år. Da overlot de huset til ham og flyttet selv til Harstad. Siden har de betalt for BPA-tjenestene han har fått av en privat leverandør av egen lomme. Da kommunen fattet vedtak om å si nei til lovfestet BPA fra den private leverandøren, klaget foreldrene til Fylkesmannen som opphevet kommunens vedtak. I slutten av april i fjor ble Kvæfjord kommune dømt i Trondenes tingrett til å betale foreldrene i underkant av 1 700 000 kroner inkludert saksomkostninger for deres dokumenterte kostnader med å sikre sønnen nødvendige tjenester.

Kvæfjord kommune anket dommen. Dermed møttes partene igjen i Hålogaland lagmannsrett i Tromsø tidligere i midten av januar i år der det var satt av en uke til saken.

LES MER: I SFA nr. 5 2018 på side 23, kan du lese mer om saken.

TRIST OPPLEVELSE

SFA var til stede de to første dagene i lagmannsretten – mens media for øvrig glimret med sitt fravær. Det var heller ikke mange tilhørere som fant veien til rettslokalet disse dagene da snøen lavet ned over Ishavsbyen.

For en som hverken har erfaring med eller er bevandret i juss eller rettslige prosedyrer, ble dagene i lagmannsretten en trist opplevelse.

Her la hverken foreldrene eller kommunen skjul på sin gjensidig manglende tillit og negative oppfatninger om motparten. Det var ingen

kommunikasjon, ingen dialog. Partene stod like steilt mot hverandre ved start som da den lange rettsrunden i lagmannsretten var over.

Morten Sørgård beskrev sin opplevelse av situasjonen slik i en pauseprat med SFA: «Ethvert møte med kommunen kjennes som om det revner en skorpe av et sår som aldri får gro».

LINA THERESE REMLO
er foreldrenes advokat.

SISTE: Foreldrene tapte

Like før SFA gikk i trykken kom lagrettens dom i ankesaken mellom Kvæfjord kommune og Tians foreldre, Mona Thrane Sørgård og Morten Sørgård.

SELV OM RETTSSAKENE

i tingretten og lagmannsretten har vært en stor påkjenning for foreldrene, gir de aldri opp sin kamp for Tians rettigheter.

Foreldrene tapte ankesaken mot Kvæfjord kommune. Dommen var enstemmig. Ingen av partene skal betale saksomkostninger. SFA kommer tilbake til saken i neste nummer.

VI MÅ SUMME OSS

Like før SFA gikk i trykken, kom dommen fra lagmannsretten. SFA tok umiddelbart kontakt med

Tians foreldre Mona Thrane Sørgård og Morten Sørgård da dommen kom. De la ikke skjul på at den kom som et sjokk.

Før de kommenterte den nærmere, ville de først bruke litt tid på å summe seg før de tok stilling til hva de gjør videre. - Vi kommer uansett til å gjøre alt som står i vår makt for at Tian skal ha det bra, sa Morten Sørgård.

JEG HÅPER IKKE denne dommen blir stående, men at foreldrene våger og makter å gå videre i sin kamp mot Kvæfjord kommune, sier Jens Petter Gitlesen.

Svekkelse av rettsikkerheten

Hvis denne dommen blir stående, vil det si at det blir bortimot umulig å vinne frem mot uforsvarlige tjenester. Dommen legger svært strenge krav til bevis på årsakssammenheng mellom problematisk oppførsel og tjenestetilbudet.

NFUs forbundsleder, Jens Petter, legger ikke skjul på at han hadde ventet et annet resultat. Han mener retten ikke har forstått at problematisk oppførsel som regel ikke er forårsaket av en enkelthendelse,

men et resultat av vedvarende usikkerhet, mistriivsel og et hav av enkelthendelser. - Hvis strenge beviskrav knyttet til årsakssammenheng skal legges på foreldrene - slik retten legger opp til - vil det si at det kun er i ekstremt sjeldne tilfeller at det kan påvises uforsvarlighet. Dommen er en svekkelse av både rettsikkerhet og rettsbeskyttelse. Håpet er at den ikke blir stående og at foreldrene våger og makter å gå videre i sin kamp mot Kvæfjord kommune.

Klare mål

Marius Zahl er 30 år og har Downs syndrom. Jeg oppdager snart at dette er en ung mann som følger godt med og han har flere innspill både under organisasjonskurset og i årsmøtet. Jeg tar meg en prat med ham og spør om jeg får intervju ham, og det vil han gjerne.

Han bor og jobber i Sandnessjøen. Han har gått vanlig skoleløp i både grunnskole og videregående skole. Han har fulgt klassen sier han, med unntak av siste året i videregående skole. Han har gått to år på Peder Morset folkehøgskole og hadde mye positivt å si om Peder Morset. Han anbefaler alle å dra på leir dit til sommeren.

I dag er han ansatt i Helgeland industrier. Han vasker der, men skal inn som miljøansvarlig og sjekke at ting blir riktig sortert. I tillegg har han tre timer i uka med vedlikeholdsopplæring. Marius er svært opptatt av jobben sin, og bekymrer seg for VTA (Varig Tilrettelagt Arbeid) og for hvordan dette vil fungere i framtida for den gruppen han representerer.

Han flyttet i egen leilighet i 2013. Leiligheta er i et ordinært borettslag. Han har ikke behov for hjelp da han stort sett klarer seg selv med litt hjelp fra foreldrene som bor i nærheten. Han har støttekontakt fem timer i uka. Dette er for øvrig noe som opptar ham siden kommunen skjærer ned på timer for mange i Alstahaug.

Marius er leder av Alstahaug lokallag, styremedlem av Nordland Fylkeslag og han har ei klar målsetting om å komme inn i landsstyret i 2020.

På årsmøtet til Nordland Fylkeslag av NFU på Stokmarknes traff jeg en ung mann med klare målsetninger for sitt engasjement i Norsk Forbund for Utviklingshemmede.

TEKST OG FOTO: Karen Hultgren Olsen

AKTIVITETSUKA 2019

PEDER MORSET **folkehøgskole**

TRE KURS:

FRILUFTSLIV, FORMING OG MATLAGING

PRIS: KR. 3 900,- PRIS FOR LEDSAGER: KR. 1 500,-

TRENGER DU HJELP TIL DAGLIGE GJØREMÅL, MÅ DU HA MED LEDSAGER

KANO - BADING - INNEBANDY - DISKOTEK - FISKING - FILMKVELD - SPILL UTE OG INNE - BASSENG - BÅL - FOTBALL - BOCCIA - FESTAFTEN

TELEFON: 73 81 20 00 EPOST: pmf@pedermorset.no
www.pedermorset.no/aktivitetsuka-2019

VELKOMMEN TIL SOMMERKURS PÅ SELBUSTRAND MIDT I TRØNDELAG

3. - 7. JUNI

PÅMELDINGSFRIST: 1. MAI 2019

Kommunalt råd i Sande la ned sine verv i protest

Flertallet i kommunestyret i Sande kommune, Vestfold vedtok like før jul en kraftig nedskjæring av rettighetsfestet Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA) med tre millioner kroner i 2019 og 4,6 millioner kroner hvert år de neste tre årene. Vedtaket fikk et enstemmig kommunalt råd for mennesker med funksjonsnedsettelse til å nedlegge sine verv i protest fra 1. januar i år.

TEKST OG FOTO: Bitten Munthe-Kaas

Det som utløste representantenes beslutning var konsekvensene dette vedtaket vil få spesielt for enkelte brukere med særlig alvorlige og progredierende funksjonsnedsettelse (se neste sak). De opplevde å bli fratatt sin BPA-ordning uten at de på noe tidspunkt hadde deltatt i beslutningsprosessen. To av dem fikk beskjed om at de var over 67 år og dermed ikke hadde lovfestet rett til denne tjenesten lenger.

Rådet har i tillegg lenge vært bekymret for hva som vil skje med kommunens organisering av BPA når Sande skal slås sammen med Holmestrand til neste år. Mens brukerne i Sande i dag kan velge mellom private leverandører og kommunale BPA-tjenester, gis det kun tilbud om kommunal BPA-ordning i Holmestrand. Representantene har ved flere anledninger forgjeves bedt om at det opprettes en arbeidsgruppe som skal se på fremtidig organisering og en eventuell felles løsning uten at dette arbeidet har kommet i gang. Deres ønske om å sammenligne kostnader på privat og kommunal BPA er heller ikke tatt til følge.

OVERRUMPLET

Manglende brukermedvirkning fra kommunens side har i tillegg skapt store frustrasjoner blant rådets representanter i flere år. De ble for eksempel fullstendig overrumplet før sitt møte 31. mai i fjor da de fikk et saksframlegg fra rådmannen om den fremtidige organiseringen av BPA i Sande. Her blir det foreslått at kommunen skal si opp kontrakten med de nåværende private leverandørene og

overta arbeidsgiveransvaret for alle BPA-ordningene fra 1. januar 2019. Rådets representanter var ikke på noe tidspunkt blitt informert eller bedt om å komme med synspunkter om denne saken, som skulle behandles i kommunestyret i juni, før de fikk saksframlegget presentert.

STERKT ENGASJEMENT

Forslaget om å si opp kontraktene med de private BPA-leverandørene har siden skapt stor usikkerhet blant brukerne som har denne ordningen og deres pårørende i Sande. Lokalpolitikere med FrP i spissen har vært og er fortsatt sterkt imot – alt mens lokale media – med Sande Avis i spissen – har dekket saken bredt.

Den etter hvert høye temperaturen i debatten ble ikke lavere etter at flertallet i kommunestyret stadfestet vedtaket i budsjettbehandlingen før jul. Så høy ble den at rådmann Olav Grande anmeldte FrP-politiker Jan Fredrik Vogt til politiet for å henge ut en kommunal saksbehandler. Vogt tok kontakt med sin advokat Jon Christian Elden som i et intervju med Sande Avis ga uttrykk for at virkemiddelet som rådmannen forsøkte å bruke, ikke hører hjemme i vår del av verden. – Det at kommuneledelsen vil forsøke å kneble en utfordrer ved å bruke politimakt hører mer hjemme i land vi ikke liker å bli sammenliknet med, mente Elden.

Saken ble henlagt noen dager senere etter at politiet ikke fant straffbare forhold å etterforske.

Kvinne med ALS skulle fratras BPA!

BÅDE ELSE MARIE KNUTSEN (67) og hennes sønn Arne (42) har den svært alvorlige og progredierende funksjonsnedsettelsen ALS.

Debatten om oppsigelse av kontraktene med de private BPA-leverandørene og budsjettkuttet på ca 16,8 millioner kroner de neste årene vakte sjokk og fortvilelse blant brukerne av BPA i Sande.

Det gjaldt ikke minst Else Marie Knutsen (67) og sønnen Arne (42). Begge har den alvorlige og progredierende funksjonsnedsettelsen ALS. Som innebærer at de er avhengig av bistand 24 timer i døgnet. Noe av begrunnelsen for å frata moren hennes BPA-ordning var at hun med sine 67 år var blitt for gammel.

SFA møtte Else Marie Knutsen hjemme kort tid etter kommunestyrevedtaket. Hun er i dag lam fra halssiden og ned, har hatt bistand døgnet rundt fra assistenter i ca 20 år og BPA siden 1999.

KONSEKVENSENE

I samtalen med SFA ga Else Marie uttrykk for at flertallet i kommunestyret ikke kan ha forstått hvordan BPA fungerer og hvilke konsekvenser det vil få både for henne og sønnen å miste denne ordningen. - Disse

politikere kan visst heller ikke forestille seg hvor mye det betyr å være omgitt av faste assistenter som kjenner våre utfordringer. Dette handler om behov for hjelp til alt - fra personlig hygiene, få i oss mat og drikke, bli snudd i sengen, få hender og føtter best plassert - for å nevne bare noe. De kan heller ikke ha satt seg inn i hvordan det oppleves å få fremmede inn av døra til alle døgnets tider. Jeg hadde kommunal hjemmetjeneste tidligere - og tenker tilbake på de årene med gru.

Else Marie tror heller ikke at flertallet av politikere kan ha skjønnet hva det å ha ALS innebærer. "Arne og jeg skal få hver vår trygghetsalarm som erstatning for våken nattevakt når vi har behov for hjelp. Men det hjelper lite når ingen av oss lenger har armer som fungerer. Ingen av oss vil dermed være i stand til å tilkalle hjelp når vi er alene om natten. Det kan i sin tur kan bli fatalt", fastslår Else Marie Knutsen.

DET AT KOMMUNELEDELSEN vil forsøke å kneble en utfordrer ved å bruke politimakt hører mer hjemme i land vi ikke liker å bli sammenliknet med, mente advokat John Christian Elden. (Foto: Advokatfirmaet Elden)

SISTE: Får beholde BPA-ordningen!

Etter å ha levd med kommunestyrets vedtak i brev form siden før jul om at det etter nyttår skulle bli slutt på den døgnbaserte brukerstyrt assistentordningen, fikk Else Marie Knutsen nylig besøk av to saksbehandlere fra kommunen.

ELSE MARIE KNUTSEN er lettet over at hun får beholde sin BPA-ordning

Etter å ha stilt en del spørsmål og fått vite mer om hennes situasjon, ble det klart at hun likevel får beholde sin BPA-ordning.

Men - selv om hun er lettet over å få beholde sin BPA-ordning, mener Else Marie Knutsen at det får være grenser for hvordan en kommune kan holde mennesker på pinebenken. - Alt hadde vært så mye enklere hvis de to saksbehandlerne på et tidlig tidspunkt hadde tatt initiativ til et møte for å få den informasjonen de trengte om min situasjon. Det er uakseptabelt at man i en kommune i stedet velger å formidle et så alvorlig vedtak i et brev. Uten forvarsel dumper så brevet ned i postkassen og skaper stor angst og usikkerhet. Noe vi med denne diagnosen sliter mer enn nok med fra før.

Historien om at Else Marie, som med en så alvorlig funksjonsnedsettelse skulle miste sin BPA-ordning, har etter hvert nådd helt inn i regjeringskontorene. Den bidro til at det i Granavolden-erklæringen er fastslått at den øvre aldersgrensen på 67 år for rett til BPA «raskt» (uthevet av red.) skal fjernes for de som allerede har fått innvilget ordningen.

Hva som vil skje med de andre brukerne med BPA-ordninger i Sande kommune etter sammenslåingen med Holmestrand er derimot helt uvisst. Blir kommunestyrets vedtak om å si opp de private leverandørene stående, kan de bli tvunget til å motta kommunale tjenester eller såkalt kommunal BPA fra 1. januar 2020.

TEKST OG FOTO:
Bitten Munthe-Kaas

HELT TIL SLUTT

Hva skjer med Rådet?

Fortsatt er det mange som spør seg: Hva skjer nå med Rådet for mennesker med funksjonsnedsettelser som fortsatt mangler sine brukerrepresentanter?

Like før SFA gikk i trykken var det fortsatt uvisst hva som skjer. Etter det SFA får opplyst vil både SAFO og FFO takke nei hvis de blir bedt om å stille med vararepresentanter. Det som derimot er sikkert, er at de i utgangspunktet valgte representantene ikke kommer til å gå tilbake til sine verv igjen før de får garantier om at det vil bli praktisert lovpålagt brukermedvirkning i Sande kommune.

SISTE: Dialogmøte i Sande

Ordføreren i Sande skal invitere de avgåtte medlemmene i Rådet for funksjonshemmede til et dialogmøte med det første der representanter fra formannskapet også kan være til stede hvis de har lyst.

Ordfører Elin Gran Weggesrud (Ap) sier i en kommentar til SFA at hun håper at man på dette møtet kan få en bedret felles forståelse for hva brukermedvirkning er og hva det å bli hørt faktisk innebærer. - Jeg tror det er nyttig for begge parter og ser samtidig ikke bort fra at kommunen kan ha et forbedringspotensial i denne sammenheng, understreker hun.

Weggesrud viser samtidig til et vedtak i siste formannskapsmøte om at det på neste møte i kommunestyret og formannskapet 5. mars skal velges et nytt råd.

På spørsmål fra SFA om det er oppnevnt brukerrepresentanter i arbeidsgruppen som skal se nærmere på BPA-ordningene i kjølvannet av sammenslåingen mellom Holmestrand og Sande kommuner, svarer Sande ordføreren: - De administrative representantene i gruppen er oppnevnt, men har ikke kommet i gang med sitt arbeid ennå. De må vente til vi har sikret brukerrepresentasjon og brukermedvirkning fra start, svarer Elin Gran Weggesrud.

ORDFØRER Elin Gran Weggesrud (Ap).
(Foto: Sande Avis)

slår seg sammen til

ecura
Bo og Habilitering

For mennesker med sammensatte bistandsbehov og utfordrende atferd.

Vi ivaretar og behandler mennesker med komplekse utfordringer og forbedrer livskvaliteten deres.

Vi er en av Norges fremste kompetanseleverandører innenfor metodikk basert på anvendt atferdsanalyse, med fokus på langtidseffekt i livskvalitet.

Ecura Bo og Habilitering AS inngår i Ecura konsernet som også tilbyr hjemmetjeneste, BPA og helsebemanning og sysselsetter 1100 personer.

Vi vokser og trenger flere flinke folk!
www.ecura.no

★ 30 årsjubileum ★

Velkommen til Sommerleir 2019

Det er fremdeles vinter og mørketid, men snart er sommeren her igjen. Har du planene klare for sommeren?

NFU arrangerer **organisasjons- og ferieleir** på Hove også i år. Hove leir er på Tromøya utenfor Arendal.

Datoene er fra lørdag 20. juli til lørdag 27. juli.

Der kan du treffe gamle og nye venner og være med på spennende aktiviteter og kurs.

Send påmelding i posten eller meld deg på via vår hjemmeside www.nfunorge.org. Informasjon om postadresse finner du på kupongen.

- Du må være medlem av NFU for å delta på leiren.
- Dersom du ikke allerede er medlem, kan du betale kontingent samtidig med påmelding.
- Husene på Tromøya har rom med tre eller fire senger, og bad som er tilrettelagt for rullestol.
- Leiren koster kr. 4 900,-.
- Ledsager betaler samme pris. Dette dekker alle oppholdsutgifter, kurs og sosiale aktiviteter.

Den som
først melder seg
på, får plass.
Så meld deg
på nå!

Spørsmål om leiren?

Ring NFU på telefon 22 39 60 50 eller skriv en e-post til post@nfunorge.org

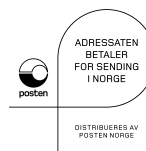

JA, jeg ønsker å delta på NFU organisasjons- og ferieleir på Hove leir- og friluftssenter på Tromøya fra lørdag 20. juli til lørdag 27. juli 2019.

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Er medlem

Vil melde meg inn

Kommer alene JA NEI

Har med ledsager JA NEI

Bruker rullestol JA NEI

Bruker medisiner JA NEI

Trenger mye hjelp JA NEI

Kan ligge i overkøye JA NEI

Navn på kontaktperson hjemme: _____ Telefon: _____

Ditt telefonnummer: _____

Skjemaset klippes ut og sendes til NFU, Postboks 8954 Youngstorget, 0028 Oslo, eller pr. e-post: post@nfunorge.org

CRPD – en ny diagnose?

Det er problematisk å få folk til å fokusere på FN-konvensjonen for mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD). Kunnskapsnivået blant folk flest er fortsatt lavt. Det sier vel sitt at direktoratet har hatt besøk av kommuneansatte som har lurt på om CRPD er en ny diagnose.

TEKST: Bitten Munthe-Kaas, **FOTO:** Pia Ribsskog

**SENIORRÅDGIVER
KRISTINE VIERLI**
*fra Bufdir på SAFO-
konferansen 2019.*

Seniorrådgiver Kristine Vierli i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet bruker nå mye tid i ulike fora på å informere om hvordan direktoratet følger opp FN-konvensjonen. Hun stilte opp på SAFO-konferansen 2019 nylig.

HELHETSPERSPEKTIVET

Vierli sa innledningsvis at noe av det hun liker best med FN-konvensjonen for mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD) er helhetsperspektivet og at den understreker at vi alle er forskjellige. – Dette er stor fordel når vi jobber med den, understreket hun.

– Da vi gikk i gang med dette arbeidet, ønsket vi å få et innblikk i kunnskapsnivået. Vi foretok derfor en liten spørreundersøkelse i seks kommuner av en viss størrelse i tillegg til noen fylkesmannsembeter. Undersøkelsen viste at noen har et sterkt fokus på universell utforming, at det er stor grad av velvilje og positive holdninger, men at det ellers stort sett handler fra sak-til-sak.

KOMMUNEMONITOR

Kristine Vierli orienterte deretter kort om direktoratets kommunemonitor på dette feltet som kom i gang nylig. – Dette er en nettressurs som skal gi kommunene bedre oversikt over dekningsgrad, ressurser og kvalitet på tjenester som leveres til personer med utviklingshemning i kommunene. Kunnskapen på dette fagområdet har hittil vært relativt fragmentert. Bruk av monitoren vil gjøre det enklere for kommunene å se egne tjenester knyttet til personer med utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse. Her kan de sammenligne seg med og lære av hverandre. Vi håper disse lett tilgjengelige faktakunnskapene blir nyttige verktøy i bevisstgjøringsarbeidet overfor kommunene, fylkes-

kommunene og de kommunale rådene for mennesker med funksjonsnedsettelse.

PROSJEKTPLAN

Direktoratet er dessuten i gang med å lage en prosjektplan som skal sikre bedre gjennomføring av CRPD i kommunene. Likestillingssenteret har foretatt en kartlegging og gitt anbefalinger som skal sikre arbeidet med konvensjonen og at kommunene leverer inkluderende tjenester til alle. Også i denne sammenheng har vi fått bekreftet våre antagelser om at det er mye velvilje, positive holdninger, men samtidig stor kunnskapsløshet om betydningen av både menneskerettighetene generelt og CRPD spesielt.

Vierli påpekte at denne kunnskapsløsheten i praksis vil kreve en synliggjøring av de kommunale rådene for mennesker med funksjonsnedsettelse og ikke minst styrke behovet for tydelig lederskap og klare ansvarsområder. – Vi håper at kommunene nå både vil bruke anbefalingene fra likestillingssenteret og kommunemonitoren i sitt arbeid og at det i sin tur vil gi et bedre tilbud til de som trenger det

EKSAMINASJON I MARS

– Norge skal eksamineres om sitt arbeid med CRPD i mars i år, fortsatte Vierli. – Når vi i etterkant får tilbakemelding på det vi gjør fra FN-komiteen, skal vi i samarbeid med organisasjonene spisse bevisstgjøringen om konvensjonen for eksempel inn mot skolene – hvis eksaminasjonen viser at det er et område som krever ekstra innsats. Vi skal dessuten ha et tett samarbeid med fylkesmennene og ser for oss at de får en sentral rolle i denne sammenheng. De ulike embedene skal derfor inviteres til samlinger for å forankre dette arbeidet, sa Kristine Vierli.

Til ny jobb med demokrati-perspektiv

- I et samfunn skal vi strekke oss for at alle få mulighet til å påvirke samfunnsutviklingen og bygge den sammen på lik linje - uavhengig av forutsetninger og behov. Jeg går ikke til denne jobben med et «trøste og bære» - men med et demokrati-perspektiv.

Likestillingsminister Trine Skeie Grande åpnet SAFO-konferansen 2019 nylig. I sin hilsen til deltakerne ga hun samtidig uttrykk for at det har vært en for stor grad av helsetilnærming når det gjelder mennesker med funksjonsnedsettelse i stedet for å ta utgangspunkt i at dette feltet er totalt sektorovergripende. - Fra nå av skal det bli en mer rettighetsorientert tilnærming som jeg tror de vil profitere på.

Grande roste SAFO-organisasjonenes frivillighetsarbeid. - Dere fungerer som en enorm kunnskapsbank og formidler perspektiver som vi andre kanskje ikke har tenkt over. Jeg gleder meg til samarbeidet med dere!

- **BMK**

TRINE SKEI GRANDE hilste SAFO-konferansen 2019.

(Foto: Bitten Munthe-Kaas)

www.camphill.no

LANDSBYENE MED Plass FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levetilfelleskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

Bilstønaden fra NAV utvides

Fra 1.1.19 kan personer med utagerende atferd få stønad til spesialtilpasset kassebil. Det skjer etter en endring i Forskrift om stønad til motorkjøretøy eller annet transportmiddel § 2.

TEKST: Ingvild Østerby, **FOTO:** unsplash.com

NAV skiller mellom bilstønad til gruppe 1-bil og gruppe 2-bil. Gruppe 1 omfatter alle motoriserte kjøretøy, som ikke er gruppe 2-bil. Det omfatter for eksempel vanlige personbiler. Gruppe 2 er spesialtilpasset kassebil. Stønad til gruppe 1-bil kan innvilges for reise til og fra arbeidssted eller høyere utdanning. Stønad til gruppe 2-bil kan også innvilges for bruk i dagliglivet.

Frem til 1.1.19 ble spesialtilpasset kassebil (gruppe 2) bare innvilget for personer som har behov for heis eller rampe til å komme seg ut og inn av bilen, eller som har sterkt begrenset gangfunksjon. Fra 1.1.19 kan det også innvilges stønad til spesialtilpasset kassebil til personer, som på grunn av utagerende atferd, må skjermes fra førermiljøet i bilen av sikkerhetshensyn.

Dette er en god nyhet for mange av NFUs medlemmer. Frem til nå har mange blitt isolert i egne hjem, fordi de ikke har kunnet ta kollektivtransport og drosje, og heller ikke har fått støtte til å kjøpe en egnet bil. Hvis du ønsker å søke om bilstønad, kan du søke elektronisk på www.nav.no.

Livstruende!

- Svakhetene er mange og store. Tjenesteytingen til mennesker med utviklingshemning fremstår kort fortalt som tilfeldig og vilkårlig og kan i verste fall være livstruende. Det kunne ikke vært verre!

Det var direktør Jan Fredrik Andresen i Statens Helsetilsyn som like før SFA gikk i trykken kom med denne kraftsalven i et intervju med VG. Etter det SFA erfarer vil avisen i nærmeste framtid publisere flere artikler som vil være en ytterligere bekreftelse både på dette, på svak kompetanse blant ansatte, lite oppfølging fra ledelse, svikt i legemiddelhåndtering og at helseforhold ikke følges opp.

Sammenslåingen til NFU Trøndelag fylkeslag

I kjølvannet av kommunesammenslåingen ble Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylker slått sammen til Trøndelag fylke fra 1. januar 2018.

På ledersamlingen i NFU nylig orienterte leder og nestleder i styret for denne prosessen i de to tidligere fylkeslagene av NFU, Snorre Ness fra Namsos og Frode Strømman fra Trondheim, om hvordan arbeidet ble organisert.

I tilknytning til sitt foredrag har de to fylkeslederne utarbeidet et detaljert notat der denne omfattende og tidkrevende prosessen er nøye beskrevet. Det er ingen tvil om at andre fylkes- og lokallag også kan få stor nytte av det.

NFU sentralt har sendt ut notatet til de andre fylkeslagene.

FRODE STRØMMAN
(Foto: Pia Ribsskog)

SNORRE NESS
(Foto: Bitten Munthe-Kaas)

ER BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE (BPA) INTERESSANT FOR DEG?

Ta kontakt med en av HAV's rådgivere i dag!

HAV BPA

Vi vil gi den enkelte tjenestemottaker en god og meningsfull hverdag. Alt vårt arbeid er basert på vår visjon om å skape en lettere hverdag med BPA. Vi legger stor vekt på at den enkelte tjenestemottaker selv bestemmer hvordan dagen skal være. Vi vet verdien av gode relasjoner til tjenestemottaker, ansatte og oppdragsgiver, som totalt sett gir deg ett bedre tilbud.

HAV AKTIV

Hav Aktiv er for deg som ønsker å være mer i aktivitet. Alt fra sit-ski, ski pigging, basket, sykling etc. Vi gir veiledning ift. til aktivitet og opplæring.

HAV FUNKSJONSASSISTANSE

Ordningen med funksjonsassistent er et nytt brukerstyrt virkemiddel for funksjonshemmede arbeidstakere. Nødvendig assistanse skal sørge for at du kan få eller beholde ordinært arbeid.

Bygdøy allé 23 • 0262 Oslo • Tlf. 45 22 22 88 • E-post: hav@havas.no • www.havas.no

TIL TANZANIA for å endre holdninger

Musikerne i bandet «SMK Viking» fra Sigdal, Modum og Krødsherad har de siste to årene spinket og spart, holdt konserter, pantet flasker og solgt lodd for å skaffe penger til å besøke stammesamfunnet Marangu i nærheten av Kilimanjaro i Tanzania.

TEKST: Bitten
Munthe-Kaas

FOTO: Stig Odenrud

Målet med denne 10 dagers-turen er å skape holdningsendringer i Marangu til hva mennesker med utviklingshemning kan få til.

Det er Tone Ellefsrud fra Åmot i Modum i Buskerud som har invitert musikerne nedover. Hun har bodd i Tanzania i en årrekke. Da hun kom dit, lurte hun på hvorfor hun aldri så et menneske med utviklingshemning. Etter hvert gikk det opp for henne at det å ha denne funksjonsnedsettelsen er forbundet med skam og at de som har den, holdes skjult.

Ellefsrud kom ifølge lokalavisen «Bygdeposten» til slutt over en jente med utviklingshemning som bodde sammen med en geit og fikk mat av tanten sin.

Siden har jenta bodd en del hos Tone Ellefsrud og går i dag på spesialskole.

Ellefsruds tanke bak invitasjonen til «SMK Viking» er at de norske musikerne skal vise lokalbefolkningen hva mennesker med utviklingshemning kan få til. Hun hadde i utgangspunktet tenkt til å invitere «Dissimilis», men etter å ha møtt og blitt kjent med styrelederen for «SMK Viking», Gunvor Allard, falt valget på dem i stedet.

MANGE BIDRAG

En 10-dagers tur for 11 musikere og deres ledsagere til Tanzania koster mange penger. I en samtale med SFA viser Allard til at enkelte av musikernes ledsagere

har anledning til å betale reisen sin selv - andre ikke. Vi har derfor hatt fokus på å gjøre turen så billig som mulig. Til turen hadde vi spart 450 000 kroner - i tillegg til at vi har fått diverse bidrag både fra det lokale næringslivet og enkeltpersoner som til sammen gjorde reisen mulig.

UFARLIGGJØRENDE

Gunvor Allard, legger ikke skjul på at hun er spent på hvordan de vil bli møtt av lokalbefolkningen. Selv om hun tror det blir med undring og mange blikk, håper hun at det å få se det deltakerne kan vil virke ufarliggjørende og dermed bidra til positive holdninger til mennesker med utviklingshemning.

TURISTER OGSÅ

De norske musikerne skal ikke bare jobbe på denne turen. De skal i tillegg dra på safari i Ngorongoro-kra-teret, besøke masaifolket og ikke minst få møte Tone Ellefsrud som vil være der når de kommer. Hun har flyttet tilbake til Norge, men reiser til Tanzania en gang i året i forbindelse med et barneskoleprosjekt hun arbeider for i Marungu.

Det flere av de norske musikerne likevel kanskje gleder seg mest til, er å treffe jenta som tidligere bodde sammen med en geit. Hun har endelig fått oppleve at omgivelsenes fokus ikke lenger ensidig er rettet mot hennes begrensninger, men på hennes ressurser og muligheter!

MUSIKERNE I SMK
VIKING har spinket og spart i to år for å få nok penger til å dra til Tanzania.

**FILMEN OM EN KVINNE MED
UTVIKLINGSHEMNING** på sin
årlege helsesjekk vakte stor inter-
esse blant de ni kursdeltakerne.

Flue på veggen på seniorkurs i Eidskog

I hvilken grad kursledere kan noe om kommunikasjon og det som skjer i møtet mellom mennesker, er avgjørende for i hvilken grad kursdeltakere stiller spørsmål eller tar ordet for å formidle noe de har på hjertet.

TEKST OG FOTO:
Bitten Munthe-Kaas

SFAs utsendte var flue på veggen under første del av sekstimerskurset «Meg og min alder» for seniorer med utviklingshemning i regi av Eidskog kommune i Hedmark nylig. Noe av det som gjorde mest inntrykk var nettopp hvordan spesialsykepleier Stine Skorpen og vernepleier Lene Kristiansen fra Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse skapte trygghet og engasjement blant de ni kursdeltakerne i alderen 31-68 år med sitt enkle språk og ekte interesse for det hver enkelt ønsket å formidle. Tospennet har

ansvaret for det faglige innholdet i dette bestillingskurset som en rekke kommuner har arrangert allerede.

Hedmarkingenes tilbakemeldinger på Kristiansen & Skorpens forelesninger, lot heller ikke vente på seg. De nikket gjenkjennende til kursledernes og hverandres beskrivelser av diverse «vondter» og andre normale aldringstegn, som dårlig balanse, grånende hår, dårligere syn, stivhet, endret søvnmønstre og ikke minst at det etter hvert blir vanskeligere å klare alt selv. Mens noen syntes det var greit å bli

DE INDRE ORGANENE til den anatomiske torsomodellen «Hennie kan hektes av og studeres nærmere av kursdeltakere som ønsker det.

VERNEPLEIER LENE KRISTIANSEN i Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse er en av lederne på «Meg og min alder»-kurset.

eldre, opplevde andre det vanskelig rent følelsesmessig i perioder. En kvinne sa for eksempel at det skal mindre til enn tidligere før hun blir lei seg og ber om hjelp for det nå. Også spesielle og mer intime sider både ved menns og kvinners aldringsprosess var temaer som med litt sjenert latter fra enkelte ble diskutert underveis.

«HENNIE»

Et viktig element i dette kurstilbudet er å gjøre deltakerne kjent med hvordan kroppen ser ut innvendig og hvor de ulike organene ligger gjennom torsodukken «Hennie». Dukkens innvendige organer kan hektes av slik at deltakere som vil får se nærmere på en lunge, hjerte eller magesekk for å få økt forståelse av hvordan de fungerer. Denne gjennomgangen førte til en fin og ikke minst åpen dialog om ulike symptomer og sykdommer som kan oppstå i kjølvannet av den naturlige aldringsprosessen.

ANSATTE BAKERST

Selv om kurset er øremerket seniorer med utviklingshemning, var de ni deltakerne ikke alene med de to kurslederne i det relativt trange, men trivelige møtelokalet som miljøarbeiderne Anne Marthe Gaustad og Marit Hauger, hadde pyntet med friske blomster og levende lys. Ansatte i deltakernes hjem fylte opp resten av plassen. Deres rolle i løpet av de i alt seks kurstimene fordelt på to dager var å forholde seg passive og kun lytte til det som skjedde. I etterkant av kurset skulle de til gjengjeld ha samtaler →

MILJØARBEIDERE OG INITIATIVTAKERNE til «Meg og min alder»-kurset i Eidskog kommune, Anne Marthe Gaustad (til venstre) og Marit Hauger.

BESTILLINGSKURS

«Meg og min alder» er et kurs kommuner og andre instanser kan bestille fra Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse. Deltakerne betaler 350 kroner i egenandel for kursmateriell, mens bestilleren betaler reise og eventuelt opphold for de to kurslederne.

Nasjonal kompetansetjeneste for Aldring og helse går i null - i form av lønn til de to kurslederne for to arbeidsdager. Lene Kristiansen kan gi mer informasjon på telefon 4153 2829 og/eller e-post lene.kristiansen@aldringoghelse.no. Det står mer om kurset på www.aldringoghelse.no under «Bestillingskurs».

med «sine» respektive deltakere om hvordan de hadde opplevd kurset og hva de hadde lært. Flere ga overfor SFAs utsendte uttrykk for at det som kom fram på kurset både var viktig, nyttig og relevant for de det gjelder.

Første kursdag av «Meg og min alder» ble avsluttet med en informativ film om en kvinne med utviklingshemning som var på sin årlige helsesjekk hos sin fastlege. Kursdag to var viet hjernehelse, sunt kosthold og innholdsrike aktiviteter som gir meningsfylte dager som pensjonist.

INFORMASJONSBEHOV

På spørsmål fra SFA om hva som fikk de to engasjerte og tidligere nevnte miljøarbeiderne, Anne Marthe Gaustad og Marit Hauger i Eidskog kommunes hjemmetjeneste til å ta initiativ til dette seniorkurset, var svaret at de over tid hadde sett behovet for informasjon om aldring hos de godt voksne blant kommunens mellom 50 og 60 innbyggere med utviklingshemning. Begge holder på med siste del av en toårig videreutdanning i aldring og psykisk helse med spesielt fokus på mennesker i denne målgruppen. Som et ledd i sin videreutdanning har de tidligere også stått i spissen for en skole over seks kvelder for pårørende til voksne innbyggere med utviklingshemning i hjemkommunen med ulike temaer og foredragsholdere.

SPESIALSYKEPLEIER STINE SKORPEN OG VERNEPLEIER LENE KRISTIENSEN i samtale

med en av kursdeltakerne.

JOHN SIGURD TAUGBØL

likte å være på kurs og syntes klokka gikk altfor fort.

DET BLE TRANGT

om plassen med ni kursdeltakere rundt bordet og deres tjenesteytere på hver sin stol bakerst i lokalet.

BLI FAST GIVER

Levekårene for mennesker med utviklingshemning må bedres og diskriminering må unngås. Mange mangler individuelle og tilrettelagte tjenester, arbeid eller dagtilbud, har dårlig økonomi, blir fratatt selvbestemmelse, får utilstrekkelig opplæring m.m.

LISTEN ER LANG

NFU er en viktig pådriver for å endre dette. Vi svarer på høringer, deltar på møter og arbeidsgrupper, holder foredrag og gir innspill til ulike myndigheter. Overfor enkeltpersoner gir vi råd, veiledning og bistand til å utforme og skrive klager.

NFU vil fortsette med dette arbeidet og være «vaktbikkja» som passer på og følger opp at det offentlige følger lover og regler. Til dette arbeidet har vi behov for flere frie midler.

Fyll ut skjemaet nedenfor og send inn, eller gå inn på vår nettside www.nfunorge.org/Bli-medlem, dersom du vil bli fast giver.

På forhånd tusen takk!

FOTO: Bitten Munthe-Kaas

Jeg vil gjerne bli fast giver

Ønsker å gi kr:

- 100
 300
 600
 1200
 Annet beløp _____

Hvor ofte?

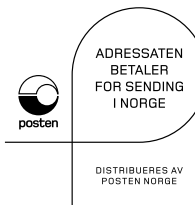
- 1 gang i måneden
 1 gang i kvartalet
 1 gang i halvåret
 1 gang i året

Jeg ønsker å motta NFUs nyhetsbrev på e-post

- Ja
 Nei

Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Svarsending 1225
0090 Oslo

Fornavn: _____

Etternavn: _____

E-Post: _____

Fakturaadresse: _____

Postnummer : _____

Poststed: _____

Ny kommunelov og nye kommunale råd

Personer med funksjonsnedsettelse er underrepresentert i folkevalgte organer. Derfor fikk vi kommunale råd som skulle sikre medvirkning før beslutning ble tatt. Etter kommunevalget i år skal det etableres nye råd. Samtidig blir kommunale råd regulert i ny kommunelov (§ 5-12). Forskrifter til kommunale råd er nå på høring, med frist 1. april.

AV: Vigdis Endal, daglig leder i SAFO

Kun en av fire kommuner tilbyr folkevalgtopp- læring til sine rådsmedlemmer.

BEHOV FOR UTVIKLING AV SYSTEMET RUNDT RÅDENE

Å få rådene inn kommuneloven, med tilhørende forskrift, er en mulighet for løfte rådernes betydning. I dag har vi egen lov om kommunalt råd. Rapporter har vist at et løft er nødvendig: Hele 20 prosent av kommunene hadde i 2017 ikke etablert rutiner for å sikre at viktige saker blir lagt fram for rådet i god tid før de skal avgjøres. Dette på tross av at det å lytte til rådet på et tidlig tidspunkt i prosessen er den enkeltfaktoren som oppleves som viktigst for at rådet skal ha innflytelse (NIBR 2014). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet fant i 2017 at kun en av fire kommuner tilbyr folkevalgtopp- læring til sine rådsmedlemmer.

NY FORSKRIFT

Det legges opp til en felles forskrift for tre typer kommunale råd; Råd for nedsatt funksjonsevne, eldre og unge. Veiledere skal lages i tillegg, med praktisk informasjon og gode eksempler.

Forskriftsutkastet fastslår tydelig etablering av rutiner som sikrer at rådene mottar sakene på et så tidlig tidspunkt i saksbehandlingen at uttalelsene fra rådene har mulighet til å påvirke utfallet av saken. Det er positivt. Det er imidlertid områder SAFO savner i forskrifts-

utkastet. Blant annet at kommunene pålegges å sikre at rådsrepresentanter har en tilhørighet i relevant organisasjon. Hvis enkeltpersoner «plukkes» til rådsarbeidet, er det fare for at denne representativiteten ikke blir ivare- tatt. Det er videre viktig at kommunene tar ansvar for at bruken av rådene fungerer etter intensjonen.

ANSVAR FOR KUNNSKAP

SAFO mener at kommunen må sette rådsmedlemmene i stand til å utføre sitt verv. Dette må gjøres gjennom nødvendig opplæring i kommunens oppbygging, saks- behandling og rollen som rådsmedlem. Kommunene må videre påse at kommunestyre og administrasjon har god kunnskap om rådernes funksjon for å benytte rådene etter intensjonen i regelverket.

NYE RÅD TIL HØSTEN

I disse dager rekrutteres det ellers til nye kommunale råd fra høstens kommunevalg. Nåværende råd og organisasjoner som foreslår kandidater til nye råd, kan med fordel minne sine kommuner på å få sammensatt rådene samtidig som kommunestyrene konstituerer seg, slik at også rådsrepresentantene får delta i folkevalgt- opplæringen. Ta ellers gjerne kontakt med SAFO for inn- spill til høringsuttalelser.

ÅRETS BØHERING 2018 ble mangeårig tillitsvalgt i NFU, Gunhild Haugestøl (87). (Foto: Gro Birgitte Røiland/Bø Blad).

Årets Bøhering 2018!

Lokalavisen Bø blad i Telemark kåret nylig 87 år gamle Gunhild Haugestøl til Årets Bøhering for 2018. I 60 år har hun kjempet for rettighetene til mennesker med utviklingshemning. Selv om hun mener mye er oppnådd, understreker hun i et hyllest-intervju med avisen at det er behov for NFUs vaktbikkjefunksjon fremdeles.

Bakgrunnen for hennes engasjement var Reidar – tredjemann i barneflokket. Han var som alle andre da han ble født i 1956, men fikk en hjerneskade i toårs alder som endret alt. Pappa Ivar ble tidlig opptatt av at de måtte finne ut hvordan andre familier i samme situasjon hadde det. Etter hvert fikk Gunhild kontakt med andre foreldre med både to, tre og fire barn med utviklingshemning. Hun så at det var andre som hadde det mye vanskeligere enn dem. Datidens uvitenhet og holdninger til utviklingshemning som en slags straffedom var også med på å vekke kampviljen i henne.

Gunhild var med og startet Dagsrudheimen i 1963. Senere deltok hun i oppstarten av både NFU Telemark fylkeslag og lokallaget i Bø som hun ledet i 25 år fra 1972. I forbindelse med reformen for mennesker med utviklingshemning kjempet hun for at kommunen skulle skaffe sentrale tomter for de som kom hjem fra institusjon. Hun var opptatt av at de ikke lenger skulle gjemmes bort, men være synlige på butikken og i ulike aktiviteter i lokalsamfunnet.

Fortsatt mener hun at det er mange oppgaver som må løses. – Politikerne er flinke til å bruke ostehøvelen når det skal spares, og tilbudene til eldre og mennesker med utviklingshemning blir ofte tatt først, mener Gunhild Haugestøl.

*Selv om jeg ikke sier noe,
kan jeg ha noe å si...*

JAG Assistanse AS er BPA-leverandør for barn og voksne med ulike funksjonsnedsettelse, hvorav en kan være en kognitiv funksjonsnedsettelse.

JAGs konsept retter seg spesielt mot de som trenger assistanse i arbeidslederrollen, og har særlig kompetanse på dette området.

JAG bygger sitt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling. Vi har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse. JAG er medlem av European Network for Independent Living (ENIL).

Ta kontakt for mer informasjon om hvordan vi kan skreddersy din BPA.

*Med BPA kan alle bo
hvor og med hvem de vil!*

JAG
Jeg - Assistanse - Godt liv

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

VISSTE DU AT

Kjære Erna!

Nå er det nok. Her er brev til deg. Du får min spalteplass til ditt svar i neste utgave av Samfunn for Alle. **Det jeg vil vite er:** Statlige tilsyn har avdekket at kommunene har begått lovbrudd i stor skala over lang tid – og de gjør det fortsatt. Ingen har så langt klart å stanse dette. Mennesker med utviklingshemning og deres familier er de som betaler prisen. Hva vil du gjøre for å stanse ulovlighetene?

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

«Myndighetene svikter nærmest totalt når det gjelder å sikre at mennesker med utviklingshemning får den hjelpen de har krav på etter loven.»

DIN JUBILEUMSTALE I OKTOBER 2017: «IKKE AKSEPTABELT FOR REGJERINGEN»

NFU feiret 50 år med Jubileumskonferanse i Bergen i oktober 2017. Vi som var der fikk besøk av statsministeren som holdt tale. Det var stor stas. Du sa blant annet:

«For kort tid siden ble det publisert et landsomfattende tilsyn med helse- og omsorgstjenestene til personer med funksjonsnedsettelse. Der fant man lovbrudd og alvorlig svikt i tilbudet altfor mange steder. Det er bra vi får en rapport som viser situasjonen i tjenestetilbudet – slik at vi kan gjøre det bedre. La meg gjøre det helt klart: Funnene er ikke akseptable for regjeringen.»

Så flott, tenkte vi som hørte – nå kommer det, noe konkret om at regjeringen vil ta tak. Når du gjør det helt klart at noe ikke er akseptabelt, da vil du følge det opp – og når du vil noe, da får du det til. Men så sa du: «Kommunene skal gå gjennom samlerapporten og bruke den i sitt forbedringsarbeid.»

Det var ikke akkurat det vi så for oss fra en handlekraftig statsminister. Skal ikke regjeringen selv gjøre noe med det uakseptable?

Men dette var jo en festtale, og en festtale må være kort. Hun har sikkert noe mer konkret på gang, når hun så tydelig gjør det helt klart at dette ikke er akseptabelt og til og med sier det på vegne av hele regjeringen.

Men hva har du og regjeringen gjort etter festtalen? I alle fall ikke noe som har virket.

HELSETILSYNET I JANUAR 2019: «DET KUNNE IKKE VÆRT VERRE»

I VG 27 januar 2019 fant vi denne overskriften: «Helsetilsynet refser tilbud til utviklingshemmede: Det kunne ikke vært verre.»

Svikt i 4 av 5 kommuner, noe av det mest bedrøvelige jeg har lest, svakhetene er mange og store, tje- nestene er tilfeldige og vilkårlige, sjelden vi ser så alvorlig om omfattende svikt, i verste fall livstruende. Helsetilsynets leder kan ikke være tydeligere.

Og så det som gjør det enda mer alvorlig: «Høsten 2018 gjorde fylkesmennene flere nye tilsyn. I fem av syv ble det konstatert lovbrudd».

Dette er ett år etter at du gjorde det helt klart at funnene fra 2016 ikke var akseptable.

Og bare for kort å ha minnet om at dette på ingen måte er nye funn: Jus-professor Jan Fridthjof Bernt har en rekke ganger advart om det samme – f. eks. i 2010: «Myndighetene svikter nærmest totalt når det gjelder å sikre at mennesker med utviklingshemning får den hjelpen de har krav på etter loven.» Bernt omtalte dette som «et system basert på lovbrudd, som ikke får noen konsekvenser.»

Jeg hadde tenkt å spørre deg: Er du klar over at kommunen ikke bruker tilsynsrapporten til noe som helst? Er du klar over at det uakseptable fortsetter?

Men jeg trenger ikke spørre, for Hans Fredrik Andresen og Helsetilsynet har svart. Dette vet vi nå.

DET VI GJERNE VIL VITE

Da blir i stedet spørsmålet til statsministeren:

Kunne du tenke deg å formulere litt mer konkret og tydelig hva du og regjeringen vil gjøre for å stanse lovbrudd i fremtiden? Eller skal du la det uakseptable ligge litt til – og fortsatt la de som trenger tjenestene og deres familier betale prisen?

Jeg går uten videre ut fra at tilbudet om min spalteplass til ditt svar i neste utgave av dette bladet må være et uimotståelig tilbud, og vi gleder oss alle til å lese ditt svar!

FRAMskolen

på Vallersund Gård

utleivodt.no • Foto: Karin Størseth

vallersund.camphill.no/framskolen

Et lærested for
unge voksne med
utviklingshemming

Et folkehøgskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming. Skolen vil bidra til å gi deg en god overgang fra livet i familie og skole, til et liv som voksen.

AKTIV HJELPEMIDLER A/S

Nå med Fatbikehjul og trommelbrems

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

Multivogn

AI-trac

Nå med
hjelpemotor

www.aktiv-hjelpemidler.no

www.aktivhjelpemidler.com

Nytt nettverk

Det første møtet i et helt nytt nettverk i Oslo kommune ble arrangert nylig. Nettverket er et samarbeid mellom Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT)/ Senter for fagutvikling og forskning, Velferdsetaten i Oslo kommune og Nasjonalt Kompetansesenter om Utviklingshemning (NAKU). Her skal søkelyset rettes mot erfaringsutveksling og kompetanseutvikling på tvers av virksomhetene som gir tjenester til innbyggere med utviklingshemning i Oslo. Det står mer om det nye nettverket på www.naku.no

HUSLEIE

I flere kommuner har husleiene blitt såpass høye at beboerne ikke har mulighet til å leve akseptable nøkterne liv. Blant disse kommunene er Oslo, Stavanger, Bodø, Hadsel og Sortland. Vi kommer tilbake til denne saken i neste nummer.

Språkstimulering

Forskere ved Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo vil måle effekten av et digitalt språkstimuleringstiltak for barn med utviklingshemning som er skolestartere høsten 2019.

Nå leter forskerne etter deltakere som bor i Oslo, Akershus, Østfold, Vestfold, Buskerud, Telemark og Troms. De må ha fått diagnosen utviklingshemning, være skolestartere høsten 2019 og ha norsk som hovedspråk.

Interesserte som ønsker informasjon om prosjektet kan ta kontakt med professor Kari-Anne B. Næss (mail: k.a.b.nass@uv.uio.no /mobil 922 40741).

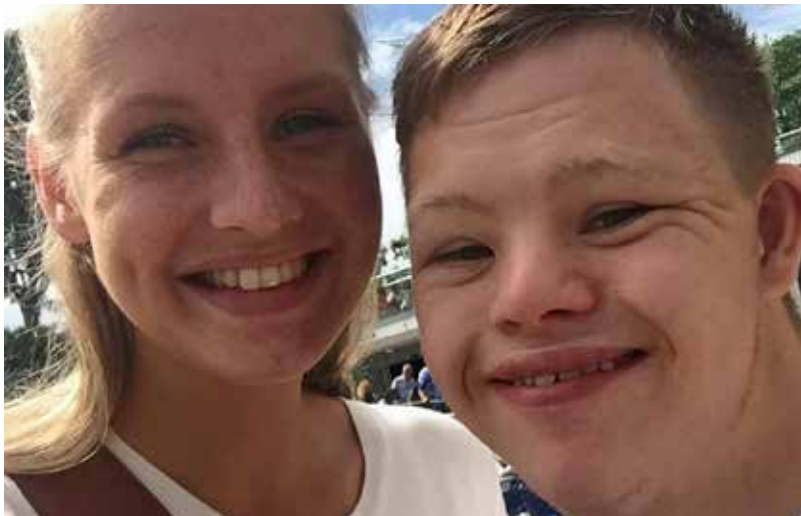
Atferdsstøtte

Atferd som utfordrer, kan føre til store belastninger, ikke bare for personen det gjelder, men også for familien. I hvilken grad er det mulig å skreddersy "Positiv adferdsstøtte" (PAS) slik at det ivaretar den enkelte families ønsker og behov uten å medføre ekstra belastninger?

Kjersti Lande fra Karmøy kommune har skrevet mer om dette temaet på www.samordningsradet.no

Er godt nok - godt nok?

Samordningsrådet (SOR) arrangerer konferanse 9. og 10. mai i Bergen. Den har fått tittelen «Er godt nok - godt nok?». Her skal søkelyset rettes mot faglig forsvarlighet og kvalitet i tjenester til mennesker med utviklingshemning. Det står mer på www.samordningsradet.no

Serie

Bergensavisen startet nylig en ny serie om «Livet med Downs. Om hvorfor noen velger å beholde et barn de kan ha Downs syndrom mens andre tar abort?»

LIVET MED DOWNS (Foto: Privat)

FRAMBU

Angelmans syndrom

Mennesker med Angelmans syndrom har som regel lite eller ikke noe verbalt språk. Derfor har de behov for andre måter å uttrykke seg på. Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger har nå laget et nettkurs om hvordan man kan ta i bruk alternativ eller supplerende kommunikasjon for personer med syndromet. Kurset er gratis og kan fullføres på ca en time. Det står mer på www.frambu.no

Forslag om lovfestet rett til familievikar

Sosialistisk Venstreparti ba Stortinget i et såkalt dokument 8-forslag nylig om blant annet å oppfordre regjeringen til å fremme forslag om lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer. Partiet ønsker dessuten at retten til brukerstyrt personlig assistent (BPA) innlemmes i folketrygden for på den måten å rettighetsfeste ordningen som hjelpemiddel. Hele forslaget er lagt ut på www.stortinget.no

Sommerleir

Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger arrangerer tre leire i sommer for barn, ungdom og voksne med sjeldne diagnoser. De som ønsker å delta, må søke innen 1. mars. Se nettside-adressen for mer informasjon i notisen ovenfor.

Valginformasjon

NFU har sammen med Signo Vivo og Karde AS fått innvilget en prosjektsøknad til Valgdirektoratet. Den går ut på å øke tilgangen på valginformasjon for mennesker med utviklingshemning. Dette skal gjøres gjennom å utvikle en moderne nettbasert løsning med informasjon som er lettlest, tegnspråktolket og symbolsatt. Med denne løsningen blir det mulig å nå fram til brukere i hele landet. Den kan også videreutvikles til bruk ved flere valg.

NFU fikk tildelt hele søknadsbeløpet på 638 600 kroner. Mesteparten skal likevel gå til Karde som skal utvikle løsningen. NFU får til sammen 88 000 kroner som skal dekke revidering av kursmateriell og generell prosjektoppfølgning.

Tolga-saken 1

Rapporten om Tolga-saken ble avlevert i uke 5 - i tråd med tidsplanen før jul. Lederen av granskningen, Rune Fjeld og to andre ansatte ved fylkesmannsembetet i Hordaland var på Tolga i begynnelsen av desember for å få svar på hva som skjedde da Lars Peder, Arvid og Magnus Holøyen ble registrert som «psykisk utviklingshemmet» og satt under vergemål.

Tolga-saken 2

Helsetilsynet ba nylig fylkesmennene om å foreta stikkprøver i 90 norske kommuner for å se om personer kan ha fått diagnosen utviklingshemning på feil grunnlag. Dette skjer etter at VG avslørte at Tolga kommune i Hedmark hadde registrert tre brødre som «psykisk utviklingshemmet» uten at de fikk beskjed om det.

Førstehjelpskurs

NFU Austevoll lokallag i Hordaland arrangerte nylig førstehjelpskurs for medlemmene i samarbeid med det lokale Røde Kors.

Velferdsprofitt

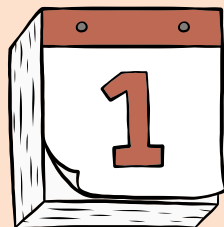
– Alle private aktører vil bli påkrevd å være åpne om hvilke gevinster de eventuelt har når de driver på oppdrag for kommunen. Byrådet vil vurdere å opprette et gevinstregister.

I et intervju med Fri Fagbevegelse nylig la AP-byråd Tone Hellevig Dahl for eldre, helse og arbeid i Oslo vekt på behovet for at vi må komme oss vekk fra hemmelighetskremmeriet med at økonomiske forhold holdes skjult. – Alle private aktører vil bli påkrevd å være åpne om hvilken gevinst de eventuelt har når de driver på oppdrag for kommunen. Byrådet vil vurdere å opprette et gevinstregister, skriver byråden. Det står mer på www.frifagbevegelse.no

Infoposten

I årets første utgave av Infoposten som gis ut av Bergen kommune, får leserne blant annet full oversikt over vårens aktiviteter innen kultur og idrett. Avisen kommer ut hver måned med omtale av faste tilbud og arrangementer tilrettelagt for bergensere med utviklingshemning.

Uttestengt

En 41 år gammel mann som tidligere er dømt for seksuelt krenkende atferd mot barn, saksøker nå Universitetet i Tromsø etter å ha blitt uttestengt fra sykepleierstudiet. Universitetet viser på sin side til helsepersonell-loven som sier at de som er dømt eller har vedtatt forelegg for slike forhold er utelukket fra å yte helse- og omsorgstjenester til barn eller personer med utviklingshemning.

ARBEID

Høyre, Frp, Venstre og KrF skriver i sin regjeringsplattform at de vil styrke tilbudet innen Varig tilrettelagt arbeid (VTA) og gå inn for å tilby flere varig tilrettelagte arbeidsplasser, spesielt i ordinært arbeidsliv (VTO). De skriver også at VTA-plassene i større grad skal tilbys personer med utviklingshemning.

Jens Petter Gitlesen har også lest og kommentert resten av innholdet i og konsekvensene av regjeringsplattformen i til dels kritiske ordelag på NFUs nettside www.nfunorge.org Han kommer samtidig inn på de han mener er de positive sidene i den 108 sider lange erklæringen.

Se også lederen på side 4.

Lillehammer

- NFU Sør-Gudbrandsdal lokallag ser med stor bekymring på Lillehammer kommunes Økonomiplan 2019-2022 - Årsbudsjett 2019, der det savnes sterkere føringer i forhold til innbyggere med utviklingshemning.

I et leserinnlegg i lokalavisen Gudbrandsdølen/Dagningen nylig skrev lokallagsleder Jan Einar Johrde til at Lillehammer kommune ikke velger å prioritere denne brukergruppen. - Det står klart at tjenesteområdet har betydelige utfordringer. Kommunen velger likevel å redusere i tjenestene. De tiltak som er synliggjort virker også svært vage. NFU er sterkt bekymret for at kommunen med sin tilnærming ser i retning av en større grad av institusjonalisering, påpekte Johrde, Hele innlegget er lagt ut på www.samordningsradet.no

Elverum

Styret i NFU Elverum og omegn lokallag har lagt ut listen over de planlagte aktivitetene i 2019. Spalteplassen tillater ikke en gjengivelse her. Sjekk heller lokallagets facebook-side - og bli imponert!

50 år

NFU Asker lokallag
fyller 50 år i år.
Vi gratulerer!

Diagnostisering

Helsedirektoratet har fått i oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet å prioritere arbeid med å tydeliggjøre kriteriene for å stille diagnosen utviklingshemning, og at disse kriteriene blir gjort kjent for helse- og omsorgstjenesten. I løpet av 2019 vil Helsedirektoratet undersøke praksis for utredning og fastsetting av diagnosen utviklingshemning. Det skal så vurderes om det er behov for nasjonale faglige retningslinjer på dette området. Det står mer om denne saken på www.helsedir.no

Fedme

Mye tyder på at risikoen for overvekt og inaktivitet er mye høyere for personer med utviklingshemning enn i resten av befolkningen, viser en nyere norsk studie. Dette temaet stod på dagsorden da Helse Vest inviterte fysioterapeuter og ergoterapeuter fra Voksenhabiliteringen til nettverksamling i Bergen nylig. Det står mer på www.fysioterapeuten.no

Levekår

I Samordningsrådets tidsskrift «SOR-rapport» (6/18) kan vi lese om Karl-Johan Sørensen Ellefsen og Kristin Dalsbø Jensen. Begge var medforskere i en levekårsundersøkelse blant personer med utviklingshemning i samiske områder. Undersøkelsen ble gjennomført av Institutt for vernepleie ved Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet og Campus Harstad i 2017.

Undersøkelsen viste at levekårene er annerledes for ungdom fra samiske områder enn for andre på en rekke livsområder. Det er i tillegg store kjønnsforskjeller på flere områder. Disse ungdommene har i tillegg dårligere psykisk helse og er mer utsatt for mobbing enn andre med utviklingshemning. Hele undersøkelsen er lagt ut på www.bufdir.no/global

KIRKEN

Norkirken Nedenes i Arendal er den eneste menigheten i Agder som har et tilbud for voksne mennesker med utviklingshemning. Her er «Godhet hele året» en visjon menigheten prøver å leve etter. Agder-posten var nylig med på et av møtene som arrangeres hver tredje uke der flere titalls mennesker vanligvis er til stede. Det står reportasje fra besøket (bak betalingsmuren) på www.agderposten.no

BUTIKK

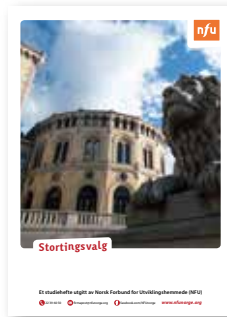
Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

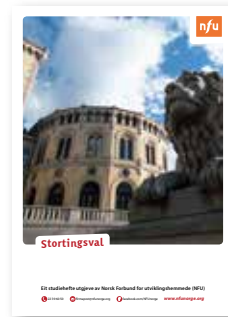
Om tro og livssyn

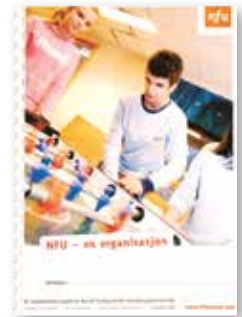
Fra foreldrehjem til eget hjem

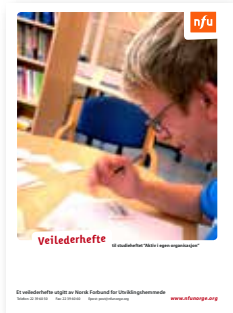
Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsvalg (nynorsk)

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Pengene mine kr. 50,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,-

Kursmappe kr 25,-

LAST NED!

Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Refleksbånd kr 25,-

Pins kr 25,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Pris per stk. kr 15,-

Introduksjonstilbud!!
10 stk. kr. 100,-Svettebånd til håndledd
kr 25,-Multilue - jubileumsutgave
kr. 25,-

Pølsebag med utvendig lomme kr. 150,-

Velg
miljøvennlig,
dropp plast-
posen!

Handlenett kr 50,-

Magebelte kr. 75,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

Kopp (porselen) kr 200,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Stortingsvalg (bokmål)
- Kurshefte: Stortingsval (nynorsk)
- Kurshefte: NFU - en organisasjon
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Pengene mine
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursmappe
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Refleksbånd
- Pins
- Klistremerker
- Svettebånd til håndledd
- Multilue
- Penn
- Handlenett
- Kopp (porselen)
- Tallerken (porselen)
- Pølsebag
- Midjeveske

Navn: _____

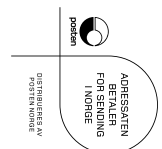
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via **telefon 22 39 60 50**, e-postadresse **post@nfunorge.org** eller bruk nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Vi har som mål å tilby mer enn bare arbeid.

Alle som jobber hos oss er engasjerte mennesker som trenger påfyll av kunnskap og nye erfaringer. Vi tilbyr arbeidsplasser med fokus på den enkeltes mestring og utvikling. Vi har tekstil, snekker, frukt, vaskeri og keramikkavdeling. Vi har også en egen TV-kanal, TV Bra.

**NORDNES
VERKSTEDER AS**

Vi skaper ringvirkninger

Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00
prima@prima-as.no www.prima-as.no

**BR. STENSKJÆR
TRANSPORT AS**
støtter NFU's arbeid

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.

- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling

For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
Varekataloger og brosjyrer.

**JÆREN
90 72 80 00
MAXI TAXI**

ME Æ ADLE VEIE

KONTAKT OSS NÅR DU TRENGER HJELP MED SKYSS TIL

- IDRETTSARRANGEMENT
- BARNEHAGE
- WEEKEND AKTIVITETER
- BRYLLUP TRANSPORT
- UTDRIKKNINGSLAG
- INNTIL 3 RULLESTOLER
- BLÅTURER
- OG MYE MER!

**VI KJØRER OGSÅ
UTENLANDS**

**JÆREN
90 72 80 00
MAXI**

Telefon: 90 72 80 00
Mail: post@jmt.as
Nettside: www.jmt.as

Omsorg. Verdighet. Respekt.

**Privat Omsorg Nord tilbyr
alle retten til et aktivt og
selvstendig liv**

Vi tilbyr BPA (brukerstyrt personlig assistanse)
i Alta, Tromsø, Karlsøy, Narvik, Harstad og Kvæfjord
Ta kontakt på 406 22 364 • post@privat-omsorg.no
www.privat-omsorg.no

PRIVAT OMSORG NORD
NÆRT & KJÆRT

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Jens Petter Gitlesen
41 10 13 42
jpg@nfunorge.org

NESTLEDER
Torill Vagstad
40 28 83 07
torill.vagstad@gmail.com

Geir Tore Søreide
91 84 55 74
geir.t.soreide@haugnett.no

Camilla Hopen
camillahopen@yahoo.no

Karen Hultgren Olsen
91 59 30 67
karenhultgren@gmail.com

Ninni Bakke Tornes
90 06 35 24
ninni.b.tornes@live.no

Evy Utne Knutsen
48 15 41 96
evy.knutsen@bkkfiber.no

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag
v/ Tove-Britt Henriksen
Ignaveien 131
1912 Enebakk
64 92 62 53 / 90 83 93 80
tove.henriksen@tusker.no

NFU Østfold Regionlag
v/ Lars Rune Halvorsen,
Bossumdalen 11
1626 Manstad
920 99 490
lars.r.halvorsen@hiof.no

NFU Hedmark Fylkeslag
v/ Eirik Dahl
Ajerhagan 6
2319 Hamar
464 09 707
eid24@outlook.com

NFU Oppland Fylkeslag
v/ Staale Stampeløkken
Hagehaugveien 2 A
2613 Lillehammer
976 94 452
stastamp@gmail.com

NFU Buskerud Fylkeslag
v/ NFU sentralt
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 50
firmapost@nfunorge.org

NFU Vestfold Fylkeslag
Pb 14
3276 Svarstad
920 28 938
nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag
v/ Øivind Jensen,
Rådyrveien 5
3790 Helle
909 19 810
oyvindjensen06@gmail.com

NFU Aust-Agder Fylkeslag
v/ Anders Haslestad
Molandsveien 1450
4849 Arendal
976 01 658
anders.haslestad47@gmail.com

NFU Vest-Agder Fylkeslag
v/ Stian Brødsjø
Møllevannsveien 32
4616 Kristiansand S
930 44 855
stian@soh.no

NFU Rogaland Fylkeslag
Hillevågsveien 100
4016 Stavanger
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag
v/ Kai Esten Dale
Omvikdalsvegen 51
5464 Dimmelsvik
93 02 50 93
kai.esten.dale@knett.no

NFU Sogn og Fjordane
v/ Gry Sætre
Angealdsvegen 107
6810 Førde
909 49 316
gry.setre@gmail.com

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag
v/ Ninni Bakke Tornes
Fabrikkveien 13
6415 Molde
900 63 524
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag Fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland Fylkeslag
Postboks 843
8001 Bodø
75 52 40 48 / 91 72 47 08
bpriesem@online.no

NFU Troms Fylkeslag
v/ Anne Marie Bakken
Dalnes, 9475 Borkenes
916 98 512
amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag
v/ Terje Ryeng
Ørbergveien 5
9910 Bjørnevatn
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

NFU fortsetter sitt internasjonale solidaritetsarbeid

DET HAR VÆRT MYE USIKKERHET

rundt NFUs internasjonale solidaritetsarbeid de siste to-tre årene. Hovedårsaken til dette har vært Norads krav om ha 10 % i egenandel, noe som har vært vanskelig for NFU å oppfylle.

På landsstyremøtet 9. desember ble det derimot vedtatt at NFU forplikter seg til å betale egenandel på 100 000 NOK i året i fem år (2020–2024) til Norad. Det gjør at NFU kan fortsette sitt samarbeid med Inclusion Africa og være en pådriver i Atlas-alliansen for å inkludere personer med utviklingshemning.

Samfunn for alle gratulerer!

(Foto: NFU)

ADVOKATFIRMAET
KRAMÅS

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemning, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS

481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS

901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER

C J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no